

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Job, Liber Vigesimo Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

rumque contingit, ut rector qui præest, dum in-
 justa contra subditos exercet, dum nullo bonos
 blandimento refovet, dum quod gravius est, bene
 operantes quosque ex invidia affligit; etiam quæ-
 dam bona aliquando faciat, ac si frumentum serat,
 seseque in dispensandis terrenis rebus nonnumquam
 avaritiæ studio, pro utilitate carnalium misceat; &
 sic ejusdem laboris fructum velut messem hordei
 expectet. Sed subiecti quique pro eo quod in maxi-
 mis gravantur, gaudere in ejus bonis minimis ne-
 queunt: quia nec hoc opus coram Deo placet, quod
 alterius operis injustitia polluit: nec ipsa terrenarum
 rerum dispensatio pro utilitate subditorum sus-
 cipi creditur, quando is qui præest, anhulare per
 avaritiam videtur. Unde fit, ut ad ipsa etiam pauca
 bona, quæ fieri inter multa mala considerant, non
 laudes, sed gemitus reddant; atque infirmantes
 murmurent, dum pendunt puri operis non esse
 quod vident. Ait ergo: [*Si adversum me terra mea
 clamat. & cum ipsa sulci ejus descent: si fructus ejus
 comedi absque pecunia. & animam agricolarum ejus
 affixi: pro frumento oritur mihi tribulus, & pro
 hordeo spina*] Ac si apertè dicat: Si magna quæ de-
 bui, sollicitè non feci, punitiones murmuris à sub-
 jectis recipiam, etiam de bono quod feci. Si neglexi

A exhibere quod foveat, justè in querelam profliens
 eorum lingua me pungat. Qua in re semper sollicita
 consideratione pensandum est, ne aut hi qui præ-
 sunt exempla mali operis subiectis præbeant, eo-
 rumque vitam suæ gladio pravitate extinguant: aut
 hi qui alieno regimini subjacent, facilè judicare
 audeant facta rectorum, atque per hoc, quod de
 his qui sibi prælati sunt, murmurant, non humano,
 sed ei qui cuncta disponit, divino ordini contradicant.
 Illis namque dicitur: *Oves mea his quæ con- Exe.
 culcata pedibus vestris fuerant, pascebantur, & quæ
 pedes vestri turbaverant, hæc bibebant.* Oves enim
 turbata pedibus bibunt, cum subiecti ea ad exem-
 plum vivendi appetunt, quæ prælati quique pravo
 opere pervertunt. At contra à prælatis hi audiunt:
*Nos enim, quid sumus? Nec contra nos est murmur
 vestrum, sed contra Dominum.* Qui enim contra su-
 perpositam sibi potestatem murmurat, liquet quod
 illum redarguit, qui eandem homini potestatem
 dedit. Tandem beati Job plenas mystica virtute senten-
 tias, in quibus contra amicorum verba respon-
 dit, Deo largiente digessimus: nunc superest, ut ad
 Eliu verba veniamus, quæ tantò graviore circum-
 spectione pensanda sunt, quantò & per juventutis
 audaciam spiritu ferventiore proferuntur.

SANCTI GREGORII
 MORALIS EXPOSITIONIS
 IN BEATVM JOB,
 LIBER VIGESIMVS TERTIVS.

CAPUT PRIMVM.

REFATIONEM hujus operis toties
 necessariò repeto, quoties hoc in distin-
 ctione voluminum locutionis meæ pau-
 satione succido: ut cum legendi exor-
 dium sumitur, prius ipsa memoriæ lectionis causa re-
 novetur, & tantò robustius surgat doctrinæ ædifi-
 cium, quantò ex considerata causâ origine studio suis
 ponitur in mente fundamentum Beatus Job Deo so-
 li sibi que cognitus, in tranquillitate ad nostram no-
 titiam perducendus tactus est verbere, ut odorem
 suarum vitium tantò latius spargeret, quantò more
 aromatum melius ex incensione fragraret. Noverat
 in bonis piè subditos regere, & à malis se districtè
 custodire. Noverat bene uti rebus habitis: sed nec
 ciebamus si patiens permaneret ablatis. Noverat
 quotidiana Deo pro sanis pignorbis sacrificia sol-
 vere: sed incertum erat, si ei gratiarum sacrificium
 & orbatus immolaret. Ne quid ergo vitii salus te-
 geret, dignum fuit, ut hoc dolor aperiret. Data
 itaque est contra sanctum virum hosti callido ten-
 tandi licentia. Qui dum bona ejus multis co-
 gnita interimere appetit, etiam bonum patientiæ
 quod latebat, ostendit: & quem se angustare per-
 sequendo credidit, flagellis auctum & in exemplo
 dilatavit. Nec sine gravi arte, exercuit licentiam,
 quam accepit. Nam combussit greges, extinxit fami-
 lias, obruit heredes, percussit salutem corporis,
 & ad intorquendum gravioris tentationis jacu-
 lum, linguam servavit uxoris: quatenus sancti viri
 forte ac solidum pectus & per damna rerum dolo-
 re sterneret, & per verba conjugis maledictione
 perforaret. Sed quot vulnera læviens intulit, tot

C sancto viro neciens victorias ministravit. Nam si-
 delis Dei famulus, uno eodemque tempore inter
 vulnera & verba deprehensus, & dolentem car-
 nem æquanimitè pertulit, & despicientem conju-
 gem prudenter increpavit. Antiquus itaque hostis,
 quia vini se in domesticis doluit, protinus exte-
 riora requisivit. Amicos namque ejus de locis sin-
 gulis, quasi pro exercenda charitate commovit,
 eorumque ora sub specie consolationis aperuit:
 sed per hæc, jacula increpationis intorsit, quæ
 eò durius cor securè audientis infigerent quò
 inter ostense & non servate charitatis tenebras im-
 provisè vulnerarent. Post hos quoque ad contu-
 melias etiam Eliu junior excitatur, ut tran-
 quillitatem tantæ mansuetudinis saltem dedignata le-
 vitas perturbaret ætatis. Sed contra tot antiqui ho-
 his machinas stetit invicta constantia, stetit æqua-
 nimitas infracta. Nam uno eodemque tempore
 verbis adversantibus opposuit prudentiam, rebus
 vitam. Nemo igitur sanctum virum, quamvis de
 illo apertè post flagella scriptum sit: *In omnibus
 his non peccavit Iob labiis suis;* saltem postmodum
 in contentione amicorum æstimet inter verba de-
 liquisse. Sata quippe tentationem illius expertiit;
 sed Deus qui hunc laudayerat, in seipso ejus in-
 tentionem certaminis accepit. Quisquis ergo bea-
 tum Iob deliquisse in suis sermonibus queritur;
 quid aliud quam Deum, qui pro illo proposuit,
 perdidisse confiteretur? Quia verò antiqui patres
 fructiferis arboribus similes, non solum pulchri
 sunt per speciem, sed etiam utiles per ubertatem,
 sic eorum vita pensanda est, ut cum miramur qua

Job. 1. 2.

fit viriditas in historia, inveniamus & quanta sit A
 ubertas in allegoria: quatenus cum blandum est
 quod in foliis redolet, cognoscamus & quam dulce
 fit quod in fructibus sapit. Nullus quippe superna
 adoprionis gratiam habuit, nisi qui hanc per cogni-
 tionem Unigeniti accepit. Dignum itaque est ut ipse
 in eorum vita & lingua resplendeat, qui eos ut res-
 plendere mereantur, illustrat. Nam cum in tenebris
 lucernae lumen accenditur, prius lucerna eadem,
 quae videri cetera efficit, videtur. Unde necesse est,
 ut si verè intendimus illuminata cernere, studeamus
 mentis oculos ad ipsum illuminans lumen aperire.
 Quod & in eisdem beati Job sermonibus, etiam
 remotis allegoriarum umbris, quasi depressis altae
 noctis tenebris, coruscis more pertranscuntis inter-
 mit, cum dicitur: *Scio quod Redemptor meus vivit,*
 & in carne mea videbo Deum. Hoc nimirum in no-
 ste historia Paulus lumen invenerat, cum dicebat:
Omnes in Moysè baptizati sunt in nube & in mari,
 & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt,
 & omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibe-
 bant autem de spiritali conseqente eos petra: petra
 autem erat Christus. Si igitur Redemptoris speciem
 petra tenuit, cur non figuram illius beatus Job insi-
 nuet, qui eum quem a voce protulit, etiam passione
 signavit? Unde & non immerito, Job videlicet do-
 lens dicitur, quia illius in se imaginem exprimit, de
 quo per Esaiam longè antè annunciatur, quod do-
 lores nostros ipse portavit. Sciendum quoque est,
 quod Redemptor noster unam se personam cum sancta
 Ecclesia, quam assumpsit exhibuit. De ipso enim
 dicitur: *Qui est caput, Christus.* Rursumque de eius
 Ecclesia scriptum est: *Et corpus Christi, quod est Ec-*
clesia. Beatus igitur Job, qui mediatoris typum eò
 verius tenuit, quò passionem illius non loquendo
 tantummodo, sed etiam patiendo prophetavit, cum
 in dictis factisque suis expressioni Redemptoris in-
 nititur, repente ad significationem corporis aliquan-
 do derivatur: ut quod Christum & Ecclesiam unam
 personam credimus, hoc etiam unius personae acti-
 bus significari videamus. Vxor verò ejus, quae cum
 ad maledicendum provocat, quid aliud, quam pra-
 vilitatem carnalium signat? Qui intra sanctam Ec-
 clesiam incorrectis moribus positi, eò durius vitam
 fidelium, quò viciniùs premunt: quia dum vitari à
 fidelibus quasi fideles nequeunt, tantò graviùs,
 quantò & interius tolerantur. Amici verò ejus, qui
 quasi dum consulunt, invehuntur, haereticorum
 figuram exprimunt, qui sub specie consulendi, agunt
 negotium seducendi. Unde & ad beatum Job dum
 pro Domino verba faciunt, à Domino reproban-
 tur: quia videlicet omnes haeretici dum Deum de-
 fendere nituntur, offendunt. Unde eis aprè & ab
 eodem viro sancto dicitur: *Disputare cum Deo cu-*
pio, prius vos ostendens fabricatores mendacii, &
cultores perverforum dogmatum. Constat ergo eos
 haereticorum typum gerere, quos sanctus vir redar-
 guit cultui perverforum dogmatum deservire. Quia
 igitur Job interpretatur dolens, quo nimirum do-
 lore vel mediatoris passio, vel sanctae Ecclesiae la-
 bor exprimitur, quae multiplices praesentis vitae fati-
 gatione cruciatur; amici quoque ejus ex vocabulo
 nominis, meritum suae indicant actionis. Nam Eli-
 phaz Latinà linguà dicitur Dei contemptus. Et quid
 aliud haeretici faciunt, nisi quòd dum falsa de Deo
 sentiunt, eum superbiendo contemnunt? Baldad
 interpretatur veritas sola. Bene autem omnes ha-
 retici in his quae de Domino loquuntur, dum non
 intentione recta, sed appetitione temporalis gloriae
 videri praedicatorum appetunt, veritas sola nomi-
 nantur. Ad loquendum quippe non zelo novi ho-
 minis, sed vitae veteris pravitate concitantur. So-
 phar quoque Latino sermone dicitur dissipatio spe-
 culae, vel * speculationem dissipans. Mentem namque
 S. Greg. Tom. I.

fideliùm ad contemplanda superna se erigunt; sed
 dum haereticorum verba pervertere recta contem-
 plantes appetunt, speculam dissipare conantur. In
 tribus itaque amicorum Job nominibus, tres in ha-
 reticis perditionum casus exprimuntur. Nisi enim
 Deum contemnerent, nequaquam de illo perva-
 sa sentirent: & nisi vetustatem contraherent, in
 novae vitae intelligentia non errarent: & nisi specu-
 lationem bonorum destruerent, nequaquam eos
 superna iudicia tam distincto examine pro verborum
 suorum culpa reprobarent. Contemnendo igitur
 Deum, in vetustate se retinent: sed in vetustate se
 retinendo, pravis suis sermonibus speculationi re-
 ctorum nocent. Post hos quoque Eliu junior in beati
 Job exprobratione subiungitur, ex cuius persona
 videlicet species quorundam doctorum fidelium,
 sed tamen arrogantium designatur. Cujus verba non
 facile intelligimus, nisi ea ex subsequenti Dominica
 correptione pensemus. Ait namque de illo Domi-
 nus: *Quis est iste involvens sententias sermonibus im-*
peritis? Cum verò dicit sententias, sed non addit
 protinus quales, vult proculdubio bonas intelli-
 gi. Nam cum sententiae nominantur, nisi etiam malè
 dicantur, malè sentiri non possunt. In bono enim
 semper sententias accipimus, quae sine reprobatio-
 nis adiectione ponuntur, sicut scriptum est: *Sapientior*
sibi videtur piger septem viris loquentibus senten-
tias. Quòd verò dicitur, quia ejus sententiae impe-
 ritis sermonibus involvuntur, hoc summo opere osten-
 ditur, quia ab eo cum elationis fatuitate proferun-
 tur. Magna quippe in eo imperitia est, humiliter di-
 cere nescire quod dicit; & veritatis sensibus elatio-
 nis verba miscere. Omne enim quod dicitur, qua-
 dripartita potest qualitate distingui: si aut mala ma-
 lè, aut bona bene, aut mala bene, aut bona malè
 dicantur. Malè enim malum dicitur, cum res perva-
 sa suadetur, sicut scriptum est: *Benedic Deo, &*
morere. Bonum bene dicitur, cum rectè recta praedi-
 cantur, sicut Joannes ait: *Agite poenitentiam, appro-*
pinquavit enim regnum caelorum. Malum bene dicitur,
 quando per os dicentis idcirco vitium exprimitur,
 ut reprobetur, sicut Paulus ait: *Femina eorum*
immutaverunt naturalem usum, in eum qui est contra
naturam. Quo loco execranda quoque virorum fa-
 cinora subdit: sed honestè inhonesta narravit, ut
 multos ad honestatis formam inhonesta narrando
 revocaret. Malè autem bonum dicitur, cum rectum
 aliquid recto studio non profertur, sicut illuminato
 caeco Pharisaei dixisse perhibentur: *Tu sis discipulus*
ejus. Quod maledictionis utique dixerunt studio, f
 non orationis voto. Vel sicut Caiphaz ait: *Expedi-*
um hominem mori pro populo, ut non tota gens pe-
reat. Bonum quippe, sed non bene locutus est: quia
 dum crudelitatem necis appetiit, redemptionis gra-
 tiam prophetavit. Hoc igitur modo Eliu quoque di-
 cere non bene bona reprehenditur: quia in his quae
 veraciter loquitur, arroganter inflatur. Qui in eo
 speciem arrogantium signat, quo per sensum recti-
 tudinis in tumoris verba se elevat. Sed quid est
 quòd tres amicos reconciliari per septem sacrificia,
 divina vox praecipit; Eliu verò sub unius tantum-
 modo sententiae increpatione derelinquit, nisi quòd
 nonnumquam haeretici divinae gratiae largitate per-
 fusi, ad unitatem sanctae Ecclesiae redeunt? Quòd
 bene ipsa amicorum reconciliatione signatur, pro
 quibus tamen beatus Job exorare praecipitur: quia
 nimirum haereticorum sacrificia accepta Deo esse
 non possunt, nisi pro eis universalis Ecclesiae ma-
 nibus offerantur, ut ejus meritis remedium salutis
 inveniant, quam verborum suorum jaculis irapu-
 gnando feriebant. Unde & septem pro eis sacrifi-
 cia memorantur oblata: quia dum septiformis
 gratiae Spiritum continentem accipiunt, quasi sep-
 tem oblationibus expiantur. Hinc in Joannis Apo-
 T r ij

Iob 19.

1. Cor. 10. 4

Esai. 53.

Ephes. 1.

Coloss. 1.

Iob 3.

* al. speculatore.

S. Greg. Tom. I.

calypsi per septenarium Ecclesiarum numerum, uniuersalis Ecclesia designatur. Hinc per Salomonem de sapientia dicitur: *Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem.* Ipso ergo sacrificiorum numero reconciliati hæretici, quid prius fuerint expriment, qui perfectioni septiformis gratiæ non nisi redeundo junguntur. Bene autem tauros pro se & arietes obrulisse describuntur. In tauro quippe cervix superbiæ, in ariete autem ducatus gregum sequentium designatur. Quid itaque est pro eis tauros arietesque mactare, nisi eorum superbum ducatum interficere, ut de se humilia sentiant, & post se corda innocentium jam non seducant? Cervice enim tumenti ab Ecclesiæ universitate resiliant, & infirmos post se populos, quasi sequentes greges traherant. Veniant igitur ad beatum Job, id est, revertantur ad Ecclesiam, & septenario sacrificio tauros & arietes mactandos offerant: quia ut uniuersali Ecclesiæ jungantur, humilitate interveniente, interficiant quidquid prius tumidum de superbo ducatu sapiebant. Eliu verò, per quem vanæ gloriæ amatores signati sunt, etiam intra sanctam Ecclesiam constituti, qui ea quæ rectè sentiunt, humiliter proferre contemnunt, nequaquam per sacrificium reconciliari præcipitur: quia arrogantes quidem, sed tamen fideles, pro eo quod jam intus sunt, per septem sacrificia revocari non possunt. Quos tamen sub Eliu specie sententia divina redarguit, atque in eis non veritatis sententias sed elationis mentem ac verba tumida reprehendit. Quæ nimirum reprehensio quid aliud signat, nisi quod eos intra politos supernae districtiōnis increpatio vel per flagellum corrigit, vel per iustum examen sibimetipsis relinquit? Tales quippe intra sanctam Ecclesiam recta quidem prædicant, sed tamen, Deo iudice, audire merentur aduersa: quia per ea bona, quæ non propria proferunt, non auctoris sui gloriam, sed propriam laudem quærunt. Unde hoc quoque cautè pensandum est, quod divina voce de Eliu dicitur: *Quis est iste?* Prima quippe exprobratio, est talis interrogatio. Nam, *Quis est iste*, non dicimus, nisi de eo utique, quem nescimus. Nescire autem Dei, reprobare est: unde quibusdam quos reprobat, in fine dicitur est: *Nescio vos unde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis.* Quid est ergo de hoc arrogante requirere, *Quis est iste?* nisi apertè dicere: Ego arrogantes nescio, id est, eorum vitam

A in sapientiæ meæ virtute non approbo, quia dum laudibus humanis inflantur, à vera gloria æternæ retributionis inanescunt. Cujus dum sententias minimè respuit, sed tamen eum ipsum qui illas protulit, reprehendit quasi apertè insinuat, dicens: *Novi quæ dicit, sed ignoro qui dicit:* quia veraciter prolata approbo, sed eum qui de bonis quæ profert, extollitur, non agnosco. Ut verò apertius ostendamus in elationis jactantiâ Eliu quàm turpiter defluat, formam prius ostendere boni prædicatoris debemus: quatenus ex statu hujus rectitudinis monstretur liquidò tortitudo quàm prava sit incurvatio. Sanctæ uniuersalis Ecclesiæ spiritalis quisque prædicator in cunctis quæ dicit, solerti cura se inspiciat, ne in eo quod rectè prædicat, vitio se elationis extollat; ne vita à lingua discordet; ne pacem, quam in Ecclesiâ nunciat, in seipso, dum bene dicit, & malè vivit, amittat. Sed studet summopere contra maledicos rumores adversantium & defendere loquendo quod vivit, & ornate vivendo quod dicit. Nec in his omnibus suam, sed auctoris gloriam quærat: atque omnem sapientiæ gratiam, quam ut loqueretur accepit, non suis se æstimat meritis, sed eorum intercessionibus, pro quibus loquitur, accepisse. Sicque dum se infra dejicit, super est: quia suæ nimirum magis mercedi proficit, eò quod bona quæ exercere prævalet, alienis meritis reddit. Indignum se omnibus judicat, etiam cum digniis cunctis vivat. Scit enim, quod bona quæ innotescunt hominibus, sine periculo esse vix possunt. Et quamvis sapientem se esse sentiat, vellet tamen esse sapiens, nec videri: atque hoc sibi omnimodo, quod loquendo proditur, pertimescit; & si liceat, tacere appetit, dum esse multo tutius silentium cernit: eo quod se feliciores putat, quos intra sanctam Ecclesiam locutus inferior per silentium occultat: & tamen ut sanctam Ecclesiam defendat, quia ad loquendum vi charitatis impellitur, ex necessitate quidem officium locutionis suscipit, sed ex magno desiderio otium taciturnitatis quærat. Hoc servat voto, illud exercet ministerio. Hanc autem dicendi formulam arrogantes ignorant. Neque enim loquuntur quia cause eveniunt, sed causas evenire appetunt, ut loquantur. Quorum nunc Eliu speciem signat, qui in locutione sua immenso se vitio elationis exaltat. Igitur finitis beati Job sermonibus, subditur.

O miserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod iustus sibi videretur. Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram. Iratus est autem adversus Job, eo quod iustum se esse diceret coram Deo. Porro adversus amicos eius indignatus est, eo quod non invenissent responsum rationabilem, sed tantummodo condemnassent Job. Igitur Eliu expectavit Job loquentem, eo quod seniores essent qui loquebantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit: *Iunior sum tempore, vos autem antiquiores: idcirco demisso capite veritus sum indicare vobis meam sententiam. Sperabam enim quod atas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam. Sed ut video, spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt longævi sapientes, ne senes intelligunt iudicium. Ideo dicam: Audite me, & ostendam vobis & ego meam sapientiam. Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaveris sermonibus: & donec putabam vos aliquid dicere, considerabam. Sed ut video, non est qui arguere possit Job, & respondere ex vobis sermonibus eius. Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus proiecit eum, non homo. Nihil locutus est mihi, & ego non secundum sermones vestros respondebo illi. Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque à se eloquium. Quoniam igitur expectavi, & ostendam scientiam meam. Plenus enim sum sermonibus, & coarctat me spiritus uteri mei. Et venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit. Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo. Non accipiam per sonam viri, & Deum homini non æquabo. Nescio enim quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.*

Quod nomen Eliu, & loci & cognationis ejus, intensionem ipsius denotant.

CAPUT II.

Miserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quod iustus sibi videretur. Hoc quod de eo dicitur: [Eo quod iustus sibi videretur.] sacrae hujus scriptor historiae ad amicorum iudicium retulit, non autem beatum Job de elationis tumore reprobavit. Sequitur: [Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram.] Bene haec ipsa vel ejus, vel parentis, vel loci, vel cognationis nomina notam proprietatis exprimunt actionis. Eliu quippe interpretatum sonat, Deus meus iste, vel Deus Dominus. Per quem, sicut superius diximus, designatur recta fides arrogantium intra Ecclesiam positorum. Unde eis & hoc ipsum ejus etiam nomen congruit. Nam quamvis iuxta Dominica praecipua non vivant, Deum tamen dominum esse recognoscunt; quia in veritate carnis etiam formam Deitatis intelligunt, sicut per Prophetam dicitur: *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus.* Barachel vero interpretatum, dicitur benedictio Dei: Buzites autem, contemptibilis. Quod arroganter praedicantibus bene utrumque concordat: quia in praedicationis facundia benedictionem quidem gratiae divinae percipiunt, sed in elatis suis moribus esse eam contemptibilem ostendunt. Ipsa quippe quae acceperunt bona, eo despiciabilia faciunt, quod nequaquam eis bene uti noverunt. Aptè autem etiam de cognatione Ram dicitur. Ram quippe interpretatur excelsus. Excelsus namque est fidelium populus, qui hujus vitae infima & abjecta contemnit. Excelsi sunt qui dicere cum Paulo noverunt: *Nostra conversatio in caelis est.* Eliu itaque de cognatione Ram dicitur: quia unusquisque praedicator arrogans intra universalem Ecclesiam positus, sanctis populis fidei veritate sociatur, quamvis ab eorum vita elationis pravitate disjungatur. Sequitur.

Quod sectatores vana gloria, dum se omnibus praeferrunt, alios nihil scire, nec rectè vivere iudicant.

CAPUT III.

Iratu est autem adversus Iob, eo quod iustum se diceret coram Deo. Porro adversus amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsum rationabilem, sed tantummodo condemnassent Iob. Solerter intuemum est, quod beatum Job ideo reprehendit, quod coram Deo se iustum esse dixerit: amicos vero ejus ideo redarguit, quod condemnantes eum, responsum contra illum rationabilem non dederunt. Istis namque iudiciis aperte colligitur, quod per eum species amatorum vanae gloriae designatur. Job quippe de praesumpta iustitia, amicos vero ejus de stulta responsione redarguit. Cuncti enim vanae gloriae sectatores, dum se omnibus praeferrunt, alios quidem de fatuis sensibus, alios autem de indignis meritis reprehendunt: id est, alios censent nihil scire, alios non bene vivere. Et quamvis iuste omnes extra Ecclesiam positos prava sentire redarguant, tamen etiam eos qui intus sunt, pro vita despectu contemnunt, & contra illos ex magnitudine rectè sentiendi, contra istos vero quasi ex merito bene vivendi superbiunt. Bene autem Eliu modò beatum Job, modò amicos ejus increpare perhibetur: quia amatores vanae gloriae aliquando intra sanctam Ecclesiam constituti, & adversarios premunt, dum vera praedicant, & ejusdem sanctae Ecclesiae moribus contradicunt, dum de ipsa praedicatione gloriantur. Premunt adversarios virtute dicti: premunt sanctam Ecclesiam qualitate dicendi. Illos praedicatione veritatis, istam vitio elationis im-

A pugnant. Sequitur: [Igitur Eliu expectavit Iob loquentem, eo quod seniores essent, qui loquebantur. Cum autem vidisset quod iras responderi non potuissent, iratus est vehementer.] Quamvis sancta Ecclesia sit proculdubio adversariis suis antiquior, quia de illa ipsi, non autem exiit ipsa de illis; sicut de eis per Joannem dicitur: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis;* rectè tamen eisdem adversariis Eliu junior fuisse describitur; quia nimirum post exorta haereticorum bella, esse intra sanctam Ecclesiam fastu scientiae inflati arrogantes coeperunt. Cum enim graviora hostium prodire certamina, tunc sunt profecto subtiliora sensuum spicula requisita, tunc argumentorum obstacula, tunc perplexior indagatio verborum. Quae saepe viri ferventes ingenio, dum congruè inveniunt, arroganter intumescunt; & quod per elationis vitium plerumque contingit, iisdem acutis sensibus, quibus hostem feriunt, prosternuntur; dum in his quae rectè de Deo sentiunt, non Dei, sed suam gloriam quaerunt. Unde Eliu quoque multa quidem rectè loquitur, & tanen divina voce, ac si perversa dixerit, increpatur. Cum verò dicitur, quia Eliu expectavit Iob loquentem, eo quod seniores essent qui loquebantur: aperte beato Job non pro sua, sed pro amicorum reverentia honorem reservasse monstratur: quia videlicet arrogantes intra positi eandem sanctam Ecclesiam, quam defendunt, despiciunt: & plerumque contingit, ut plus ingenia male sapientium, quam simplicem vitam innocentium venerentur: plus referent linguis extra loquentium, quam meritis intra positorum: quamvis utriusque ex diverso obviant, cum & ab illis rectitudine sensuum, & à sancta Ecclesia morum pravitate discordent. Sequitur: [Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores: idcirco demisso capite verius sum indicare vobis meam sententiam. Sperabam enim quod aetas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.] Cuncta haec, quae ab eo per tumorem superbiae proferuntur, cursum potius perstringenda sunt, quam attentius exponenda. Quae enim soliditate gravitatis carent, expositionis subtilitate non indigent. Sed solum puto breviter intimandum, quod Eliu quamdiam pro aetatis suae respectu tacuit, sapientior fuit: cum verò in aliis annorum multitudinem, semetipsum praeferrens, despicit, quam pueriliter desipiat ostendit. Nam contra ejus sententiam & aetas prolixior loquitur, & per annorum multitudinem sapientia doceret: quia etsi longaevitae sensum non praebet, usum tamen vehementer exercet. Sequitur.

Quod quatuor modis arrogantium tumor dignoscitur: cum aut bonum à seipsis habere se aestimant; aut à Deo, sed meritis suis; aut cum se iactant habere quod non habent: aut cum ex eo quod singulariter sibi habere videntur, ceteros contemnunt.

CAPUT IV.

Sed ut video, spiritus est in hominibus, & inspi-ratio Omnipotentis dat intelligentiam. Hæc rectè diceret, si eandem intelligentiam sibi præ ceteris non arrogaret. Neque enim prava condemnatio est, ex eo bono quod communiter datur, private gloriari; scire bonum unde acceperit, & nescire quomodo bono uti debeat quod accepit. Quatuor quippe sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur: cum bonum aut à semetipsis habere se aestimant; aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certè cum iactant se habere quod non habent: aut despectis ceteris singulariter videri appetunt habere quod habent. A semetipso enim bonum se habere iactabat, cui per Apostolum dicitur: *Quid autem*

habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Rursum ne dari nobis bonum gratiæ pro nostris præcedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet, dicens: *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur.*

*Qui etiam de semetipso ait: Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum. Quibus verbis aperte declarat, quod gratia non pro meritis tribuatur, dum ex seipso docuit & quid de malitia meruit, & quid de benevolentia accepit. Rursum nonnulli jactant se habere quod non habent, sicut divina voce per Prophetam de Moab dicitur: *Superbiam ejus, & arrogantiam ejus ego novi, & quod non sit juxta eum virtus ejus.* Et sicut Angelo Ecclesiæ Laodiceæ dicitur: *Quia dicit quod dives sum, & locupletatus, & nullus egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Rursum nonnulli, despectis ceteris, videri appetunt singulariter tribuens, oranti publicano se prætulit. Sancti quoque Apostoli ab hoc elationis vitio revocantur, qui de prædicatione redeuntes, cum elati dicerent: *Domine, in nomine tuo etiam demonia nobis subiecta sunt:* ne de hac miraculorum singularitate gauderent, illico eis respondit Dominus, dicens: *Videbam satanam velut fulgur de celo cadentem.* Ipse quippe singulariter elatus dixerat: *Super astra celi exalabo solium meum, sedebam in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, similis ero Altissimo.* Et mirè Dominus, ut in discipulorum cordibus elationem premeret, mox judicium ruinæ retulit, quod ipse magister elationis accepit: ut in auctore superbiæ discerent, quid de elationis vitio formidarent. In hac itaque arrogantia quarta specie crebro humanus animus labitur: ut id quod habet, habere se singulariter gloriatur. In qua tamen similitudini diabolicæ viciniùs appropinquat: quia quisquis bonum se habere singulariter gaudet, quisquis videri sublimior ceteris querit, illum videlicet imitatur, qui despecto bono societatis Angelorum, sedem suam ad Aquilonem ponens, & Altissimi similitudinem superbè appetens, per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere. Eliu ergo quamvis dari à Domino sapientiam confitetur, in hac tamen elationis specie labitur, ut sapientior se ceteris gaudeat, & quasi de singulari bono sese inaniter extollat. Quod verbis sequentibus indicat, dicens: *[Non sunt longævii sapientes, nec senes intelligunt judicium. Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis & ego meam sapientiam. Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceratis sermonibus: & donec putabam vos aliquid dicere, considerabam.]* Quantum ad intentionem literæ spectat, loquens Eliu indicat quàm superbè tacuerit. Cum enim dicit: *[Expectavi enim sermones vestros, & putabam vos aliquid dicere:]* aperte declarat, se ad verba senum judicantis potius studio, quàm discantis voto tacuisse. Quamvis hæc meliùs vitam arrogantium designant, qui aliquando intra sanctam Ecclesiam positi, cum ejusdem sanctæ Ecclesiæ adversarios conspiciunt, non in eis annos temporum, sed intentionem solent pensare verborum. Nam quanto libet sint eisdem arrogantibus antiquiores heretici, eos audacter comprimunt, in quorum verbis dogmata perversa reprehendunt. Sequitur: *[Sed ut video, non est qui arguere possit Job, & respondere ex vobis sermonibus ejus. Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.]* Sæpe heretici per hoc quod esse & hominibus despiciabiles solent, cum à cunctis fere gentibus sanctam*

A Ecclesiam venerari conspiciunt, opinionem ejus quibus valent obtreccationibus lacerare contendunt, dicentes: Idcirco illi cuncta temporalia suppetunt, quia ei præmia æternorum munerum subtrahuntur. Quorum vocibus Eliu obviat, dicens: *[Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.* Ac si arrogantes intra sanctam Ecclesiam, sed tamen fideles contra hereticos dicant: Per hoc, quod sanctam Ecclesiam in honore hominum florere temporaliter cernitis, projectam eam à Domino non credatis. Scit enim Redemptor ejus & in hoc itinere solatia venienti tribuere, & pervenienti ad æternam patriam superna præmia reservare. Incaustum igitur dicitis, quia Deus eam, & non homo projecit, cum venerari illam à cunctis fere hominibus videtis: quia sic ei terrenæ gloriæ adjumentum tribuitur, ut per hoc multiplicius etiam ad cælestia subvehatur. Sequitur: *[Nihil locutus est mihi, & ego non secundum vestros sermones respondebo illi.]* Quid est, quod ait: *[Nihil locutus est mihi?]* Numquid sancta Ecclesia per prædicatores justos cum intra se arrogantes conspiciat, erudire ac redarguere prætermittit? Exercet hæc, & quotidie exercere non cessat. Sed Eliu, qui loquentem publicè beatum Job audierat, dicat: *[Nihil locutus est mihi:]* quia nimirum omnes arrogantes, voces quidem sanctæ Ecclesiæ audiunt, sed sibi eas dici dissimulant, quando elationis vitium emendare contemunt. Nec se de superbia redargui æstimant, quia esse se humiles putant: qui etiam redargui despicunt, dum sapientiores se & ipsis redarguentibus arbitrantur. Quod verò ait: *[Et ego non secundum sermones vestros respondebo illi:]* bene beato Job non secundum sermones eorum responderet se dicit. Arrogantes enim intra sanctam Ecclesiam positi, respondent contra eam: sed non sicut heretici exteriori constituti. Neque enim contradicunt ei prava prædicando, sed perversè vivendo: quia nec de Deo, ut heretici, indigna sentiunt, sed de se plus quàm necesse est, digna suspicantur. Sequitur: *[Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque à se eloquium.]* Bene ad Eliu verba amici Job extimuisse referuntur: quia nunquam arrogantes Ecclesiæ defensores, quamvis ordinem dicendi non teneant, tamen adversarios ipsa dictorum virtute perturbant. Sequitur: *[Quoniam igitur expectavi, & non sunt locuti; steterunt, nec responderunt ultra.]* Finis esse locutionis sapientium solet, ut consue dicant, quò adversariis silentium imponant. Non enim se ostendere, sed prava docentes compescere cupiunt. Postquam verò de amicis Job dictum est: *[Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque à se eloquium:]* Eliu subjungens, ait: *[Expectavi, & non sunt locuti; steterunt, nec responderunt ultra.]* Et illis jam silentibus, adhuc verba multiplicat: quia videlicet vir arrogans, & formam in se arrogantium intentans, non adversariorum dicta superare, sed suam sapientiam ostentare festinat. Unde & sequitur: *[Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.]* Hanc enim partem suam omnibus arrogans æstimat, si scientiam non tam habeat, quàm ostendat: quia nimirum omnes elati scientiam non habere appetunt, sed ostendere. Quò contrà bene per Moysen dicitur: *Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.* Tegmen quippe operculi, vel ligatura, est censura disciplina silentij, quæ quisquis non premitur, quasi vas immundum pollutumque reprobatum. An non vas sine operculo Eliu fuerat, qui hanc esse partem suam æstimaverat, si ostenderet scientiam quam habebat? Quasi enim vas sine operculo, vel ligatura pollutum, qui per stadium ostentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur. Prædicatores autem sancti partem suam reputant, si intus quidem

ipfi de sapientia gaudeant, foris autem alios ab errore compescant: neque à se ipsis ita loquendo exeunt, ut gaudium mentis in ostensione ponant disertæ locutionis: sed bonum scientiæ in cordis secreto meditantur, & ibi gaudent, ubi hoc percipiunt, non ubi inter tot tentationum laqueos innorescere compelluntur: quamvis cum bonum quod accipiunt, innotescunt, media interveniente charitate, ex profectu audientium, & non ex propria ostensione gratulantur. Arrogantes enim cum scientiam accipiunt, nihil se accepisse æstimant, si hanc eos occultam habere contingat. Nusquam quippe suum gaudium, nisi in ore hominum ponunt. Unde & fatuæ virgines in vasis suis oleum non sumpsisse referuntur: quia arrogantes omnes cum se ab aliquibus fortasse vitiis continent, bonum gloriæ intra conscientias habere non possunt. In vase autem proprio sumpserat Paulus oleum, qui dicebat: *Gloria nostra hac est, testimonium conscientia nostræ.* Inane ergo vasculum ferre, est intus corde vacuo, foris * humani favoris iudicium querere. Eliu itaque, quia gloriam dum exteriùs querit, intra vas oleum non habet, dicit: [*Respondedo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.*] Unde & hoc ipsum, quod de fervore vanæ gloriæ intus patitur, verbis sequentibus aperit, dicens.

Matt. 23. 4

2. Cor. 1.

* al. humano ore

Quòd superbi, Spiritu sancto plenos se esse asserunt, cuius fervor in virtute minoris intelligentia animos superat, & transcendit.

CAPUT V.

Plenus sum sermonibus, & coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit. Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo. Nonnumquam arrogantes viri, dum prædicatores sanctos magna eloqui, ac pro locutione sua venerari conspiciunt, locutionis eorum celsitudinem, & non utilitatem intentionis imitantur: neque hoc amant quod illi appetunt, sed hoc sumopere appetunt, quòd clari hominibus ostendantur. Nam sæpe contingit, ut sapientes viri cum se non audiri considerant, ori suo silentium indicant: sed dum plerumque conspiciunt, quòd iniquorum facinora ipsis tacentibus & non corripientibus crescunt, vim quamdam spiritus sui sustinent, ut in locutionem apertæ correptionis erumpant. Unde propheta Hieremias cum prædicationis sibi silentium indixisset, dicens: *Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius;* illico adjunxit: *Et factus est in corde meo quasi ignis exarsuans, claususque in ossibus meis, & defeci, ferre non sustinens: audivi enim contumelias multorum.* Pro eo enim quòd se minimè audiri conspexit, silentium appetit: sed cum crescentia mala cerneret, in eodem silentio non permansit. Quia enim foris tacuit, ex tædio locutionis intus ignem pertulit de zelo charitatis. Inflammantur quippe corda iustorum, cum non correpta crescere conspiciunt acta malorum: corumque culpa se participes credunt, quos in iniquitate crescere silendo permittunt. David propheta postquam sibi silentium indixerat, dicens: *Posui ori meo custodiam, dum confisteret peccator adversum me: obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis:* in ipso suo silentio, isto zelo charitatis exarsit, qui illico subdidit: *Et dolor meus renovatus est, concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.* Intus ergo cor concaluit, quia dilectionis ardor per admonitionem locutionis exteriùs emanare reculavit. Ignis in meditatione cordis exarsit: quia increpatio delinquentium à correptione oris refrigit. Charitatis enim zelus consolatione admirabili augendo se temperat; quando contra iniquorum opera per vocem correptionis emanat: ut & quæ

Hiere. 20. c

Psal. 38.

Ibid.

A corrigere non valet, increpare non desinat, ne se participem delinquentium, ex consensu taciturnitatis addicat. Sed quia sæpe nonnulla vitia virtutes se esse mentiuntur, sicut effusio nonnumquam misericordia, & tenacia nonnumquam parsimonia, & crudelitas aliquando iustitia vult videri: ita plerumque mentem ad loquendi impetum, vanæ gloriæ anxietas nequaquam se intra silentium capiens, quasi zelus charitatis inflamat, atque appetitæ ostensionis vis ad effrenationem locutionis impellit, & quasi sub studio consulendi, libido erumpit apparenti. Non enim curat loquendo quid profit, sed quid appareat: nec studet ut malum quod cernit, corrigat; sed bonum quod sentit, ostendat. Unde Eliu quoque spiritu elationis extensus, & sese intra silentij claustra non capiens, ait: [*Plenus sum enim sermonibus, & coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit.*] Quod si intelligere spiritaliter debemus, hoc loco videlicet ventrem, finem cordis appellat. In musto verò, sancti Spiritus fervor accipitur, de quo in Evangelio Dominus dicit: *Vinum novum mittunt in utres novos.* Ex quo dum repente replerentur Apostoli, dum linguis omnibus loquerentur, à Judæis nescientibus, sed tamen vera attestantibus, dictum est: *Hi musto pleni sunt.* Lagunculas verò, infirmas ipsa humanitate conscientias, vel certè hæc terrena corporum vascula, non inconvenienter accipimus; de quibus Paulus Apostolus ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Eliu autem, quia, sicut superius diximus, sic inflatione elationis extenditur, ac si ad loquendum per charitatis gratiam ardore Spiritus sancti accendatur, sensus sui spiritum in eo quòd tacuit, quasi musto absque spiraculo comparavit. Et bene ait: [*Quod lagunculas novas dirumpit;*] quia sancti Spiritus fervor non solum veteri, sed etiam nova vita vix capitur. Mustum ergo lagunculas novas dirumpit, quia fervoris ejus potentia etiam spiritalia corda transcendit. [*Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo.*] Bene ait, *Respirabo:* quia sicut labor iustorum est videre prava, nec corrigere; ita gravis est labor arrogantium, si quod sapiunt, non ostendunt. Vim quippe intrinsecus æstuantem ferre vix possunt, si omne quod sentiunt, paulò tardiùs innorescunt. Unde necesse est, ut cum res bona agitur, priùs ejus elatio in corde vineatur; ne si à radice miseræ intentionis prodeat, amaros nequitia fructus producat.

ii.

Matt. 9;

Act. 2. b

2. Cor. 4.

Quòd hi, qui adhuc vitium impugnavi se sentimus, aliorum curam suscipere omnino non præsumant.

CAPUT VI.

HI ergo, qui adhuc vitiorum bello subjacent, nequaquam per prædicationis usum præesse magisterio ceterorum debent. Hinc est enim, quòd juxta divinæ dispensationis vocem, ab anno vigesimo & quinto Levitæ tabernaculo serviunt, sed à quinquagesimo custodes vasorum fiunt. Quid enim per annum quintum ac vigesimum, in quo flos juventutis oboritur, nisi ipsa contra unumquodque vitium bella signantur? Et quid per quinquagesimum, in quo & jubilæi requies continetur, nisi interna requies edomito bello mentis exprimitur? Quid verò per vasa tabernaculi, nisi fidelium animæ figurantur? Levitæ ergo ab anno vigesimo & quinto tabernaculo serviunt, & à quinquagesimo custodes vasorum fiunt; ut videlicet, qui adhuc impugnantium vitiorum certamina per consensum delectationis tolerant, aliorum curam suscipere non præsumant: cum verò tentationum bella subegerint, quòd apud se jam de intima tranquillitate securi sunt, animarum custodiam fortiantur. Sed

122

Dist.

44. c.

fin. prop.

fin.

quis hæc tentationum prælia sibi perfectè subgat, cum Paulus dicat: *Videō aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati?* Sed aliud est bella fortiter perpeti, aliud bellis enerviter expugnari. In istis exercetur virtus, ne extolli debeat: in illis omnimodo extinguitur, ne subsistat. Qui igitur scit fortiter tentationem ferre certaminis, & cum tentatione concutitur, in alta arce præsidet quietis: quia etiam apud semetipsum sub seipso esse contentiones vitiorum conspicit, quibus nulla fractus delectatione consentit. Sequitur: [*Non accipiam personam*

A viri, & Deum homini non æquabo. Nescio enim quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.] Recta consideratio, quod Deum homini idcirco non æquat, quia quamdiu hic subsistat, vel quando ad Dei iudicium tollatur, ignorat. Et bene ait: [*Post modicum tollat me factor meus:*] quia quamlibet longum fuerit tempus vitæ presentis, eo ipso breve est, quo permanens non est. Neque enim dignum est, ut diutinum iudicetur, quidquid sine circumscribitur. Sed inter has sententias, quas ex veritate solidas profert, ad verba rursus elationis erumpit, dicens.

C A P.
XXXIII.

Audi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum: loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur. Spiritus Dei fecit me & spiraculum omnipotentis vivificavit me. Si potes, responde mihi, & adversus faciem meam consiste. Ecce & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis. Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi. Mundus sum ego, & absque delicto immaculatus, & non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit, idcirco arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, & odiorit omnes semitas meas. Hoc est ergo, in quo non es iustificatus. Respondebo tibi, quod maior sit Deus homine. Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderis tibi. Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit. Per somnium in visione nocturna, quando irrumpit sopor super homines, & dormiunt in lectulo: tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina: ut avertat hominem ab his quæ fecit, & liberet eum de superbia: eruens animam eius à corruptione, & vitam illius, ut non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit. Abominabilis ei fit in vita sua panis, & anime illius cibus antè desiderabilis. Tabescet caro eius, & ossa quæ recta fuerant, nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens unum de similibus, ut annunciet hominis aequitatem: miseretur eius, & dicit: Libera eum, & non descendat in corruptionem: inveni in quo ei propitius. Consumpta est caro eius à suppliciis: revertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur Deum, & placabilis erit ei: & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iustitiam suam. Respiciet homines, & dicit: Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus non recepi. Liberavit animam suam ne pergeret in interitum: sed vivens lucem videret. Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos: ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium. Attende Iob, & audi me, & tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris, responde mihi: loquere, volo enim te apparere iustum. Quod si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

Quid superbi ea ipsa qua rectè sentiunt, rectè proferre non possunt: unde eos quos infra se vident, non consulendo, sed dominando alloquuntur.

CAPUT VII.

Audi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum: loquatur lingua mea in faucibus meis.] Pensamus de qua elatione descendit, quod beatum Iob audire se admonet, quod os aperuisse se perhibet, quod linguam suam in faucibus loqui promittit. Hoc enim habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre quod docent, & recta quæ sapiunt, rectè ministrare non possint. In verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere, eosque quos docent, ut longè infra se positos, veluti in imo respiciunt, quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. Rectè autem his per Prophetam Dominus dicit: *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Cum austeritate enim & potentia imperant, qui subditos suos non tranquillè ratiocinando corrigere, sed asperè inflectere dominando festinant. At contrà vera doctrina tantò vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem, quanto ardentius verborum suorum jaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cavet*

B enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium sacris sermonibus infectatur. Humilitatem namque, quæ magistra est omnium materque virtutum, & loquendo dicere, & vivendo conatur ostendere: ut eam apud discipulos veritatis plus moribus, quam sermonibus eloquatur. Unde Paulus Thessalonicensibus loquens, quasi culminis proprii Apostolatus oblitus, ait: *Facti sumus parvuli in medio vestrum.* Unde Petrus Apostolus, cum diceret: *Parati semper ad satisfactionem omnipotentis vos rationem, de ea que in vobis est spe: in ipsa doctrinæ scientia qualitatem docendi asseruit esse servandam, subdens: Sed cum molestia & timore, conscientiam habentes bonam.* Hoc autem quod discipulo Paulus ait: *Præcipe hæc & doce cum auctoritatem suadet vitæ.* Cum imperio quippe docetur, quod prius agit, quàm dicatur. Nam doctrinæ subtrahit fiduciam, quando conscientia prædit linguam. Non ergo ei potestatem elata locutionis, sed bonæ fiduciam insinuavit actionis. Unde etiam de Domino scriptum est: *Erat enim docens, sicut potestatem habens, non sicut Scriba & Pharisei.* Singulariter namque ac principaliter solus ex potestate bona locutus est: quia ex infirmitate, mala nulla commisit. Ex divinitatis quippe potentia habuit id, quod nobis per humanitatis suæ innocentiam ministravit.

Quod

Quod rectus ordo sit in doctrina, ut consideremus in primis quales sumus, & quales fuimus: sinec sumus, nec fuimus, quales illi sunt, quos emendare curamus, non exollamur: item si nulla bona in eis sunt, quorum mala corrigimus, summo pere attendendum est, quod ita illos potest divina gratia permutare, ut nos postea in bonis qua ante accepimus, praeveniant.

CAPUT VIII.

24. **N**os enim, quia infirmi homines sumus, cum de Deo hominibus loquimur, debemus primam meminisse quod sumus, ut ex propria infirmitate pensamus, quo docendi ordine infirmis fratribus consulamus. Consideremus igitur, quia aut tales sumus, quales nonnullos corrigimus; aut tales aliquando fuimus, etsi jam divina operante non sumus: ut tantum temperantius humili corde corrigamus nos, quanto nosmetipsos verius in his quos emendamus, agnoscimus. Si autem tales nec sumus, nec fuimus, quales adhuc illi sunt, quos emendare curamus: ne cor nostrum forte superbiat, & de ipsa innocencia pejus ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus. Quae si omnino nulla sunt, ad occulta Dei iudicia recurramus: quia sicut nos meritis nullis hoc ipsum bonum quod habemus, accepimus: ita illos quoque potest gratia supernae virtutis infundere, ut excitati postea etiam ipsa possint bona, quae nos ante accepimus, praevenire. Quis enim crederet, quod per Apostolatus meritum Saul lapidatum Stephanum praecessurus erat, qui in morte eius lapidantium vestimenta servabat? His ergo primam cogitationibus humiliari cor debet, & tunc demum delinquentium iniquitas increpari. Sed hunc, ut saepe dictum est, locutionis modum Eliu ignorare ostenditur, qui in locutione sua elationis typho, quasi potentia cuiusdam auctoritatis inflatur, dicens: [Audi igitur Iob eloquiamea, & omnes sermones meos ausculta, Ecce aperui os meum: loquatur lingua mea in faucibus meis.] In faucibus vero loqui, est silenter dicere, & non clamoribus vociferari. Quibus verbis arrogantes intra sanctam Ecclesiam positos signat. Hi enim velut in faucibus loqui dicuntur, quando non contra adversarios extra viventes clamant: sed quosdam intra sinum sanctae Ecclesiae, quasi vicinos, ac iuxta positos increpant. Saepe vero arrogantes eandem, quam tenent, arrogantiam se fugere ostendunt; & dum sic cuncta agunt, ut nullum lateant, haec private singulis, quasi * latenter narrant: quatenus non solum de sensu intelligentiae, sed de ipso apud homines etiam arrogantiae contemptu gloriantur. Unde nunc dicitur: [Loquatur lingua mea in faucibus meis.] Ac si aperte dicatur: Quae contra te prudenter sentio, ecce silenter narro. Aliquando autem in tantam impudentiae elationem profluunt, ut aliis tacentibus, ipsi soleant laudare quod dicunt. Unde subjungit: [Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur.] Magnae virtutis laus est simplicitas locutionis. Quam quia arrogantes non habent, habere se hanc sollicitius asserunt, ut securius audiantur. Et pure se locuturos denunciant: quia dupliciter suae malitiam deprehendi formidant. Saepe autem & falsis vera permiscunt, ut inde eorum mendacitius credatur, unde inesse eis assertio veritatis agnoscitur. Quia igitur Eliu & pure se locuturum perhibuit, & dicta sua appellando sententias favore praecurrit, eandem jam sententiam, quam promissit, adjungit, dicens.

Quod sermo inordinate prolatus, scientiam, quam in audientium sensibus genere debuerat, fadat: & quid sit, quod vir qui seminis fluxum suscebat, immundus erat.

CAPUT IX.

Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis vivificavit me. Subditurus vera, praemisit elata; & diciturus hoc quod recte saperet, ante innotuit quantum tumeret. Sic nimirum sic arrogantium mentes insaniant, ut & in eis quae recte sentiunt, elationis suae tortitudine depraventur. Unde fit, ut etiam eorum recta auditores nequaquam instruant: quia profecto illos per ea quae tumide sentiunt, non ad sui reverentiam, sed ad contemptum vocant. Dumque dictis prudentibus stultitiae verba miscent; quia stultitia ab audiente despicitur, etiam prudentia non tenetur. Hinc enim per Moysen dicitur: Vir, qui fluxum seminis suscebat, immundus erit. Quid est enim sermo, nisi semen? Qui dum ordinate emittitur, audientis mens quasi concipientis uterus ad boni operis prolem foetatur. Si vero importune defluit, emittentem polluens, generandi virtutem perdit. * Nam si sermo semen non esset, de praedicante Paulo nequaquam Athenienses dicerent: Quid vult sibi seminare verbum hic dicere? De quo & Lucas dicit: Ipse enim erat dux verbi. Semen ergo usui propaginis dicatum incompetentem fluens, cetera membra coinquinat, cum sermo, per quem in audientium sensibus nasci scientia debuit, si inordinate prodeat, etiam quae recte sentit foedat. Unde Eliu quoque etiam quae recte potest sentire, commaculat, dum cui vel quid loquatur ignorat: & quasi fluxum seminis suscebat, cum linguam utilitati congruam, per verba vana locutionis movet. Bono autem ordine & factum se adstruit, & animatum. Per spiritum factum, & per spiraculum se narrat animatum. Facto quippe Adam, scriptum est: Inspiravit in faciem eius spiraculum vitae, & factus est homo in animam viventem. Sed haec quae recte adstruit, utrum recte exequatur, audiamus. Sequitur: [Si potes, responde mihi, & adversus faciem meam consistite.] Ecce dum narrat ordinem verae conditionis, in factum subito superba elationis erumpit, atque aliis verbis hoc idem replicat, dicens: [Ecce & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum. Verum tamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.] Quid est hoc, quod Eliu ordinem verae conditionis agnoscit, & modum rectae locutionis ignorat? Quid est, quod se beato Job & conditus exaequat, & locutus exaltat, nisi hoc, quod arrogantes omnes cunctis quidem hominibus se aequaliter conditos meminerunt, sed per factum scientiae auditores suos aequales sibi vel esse, vel credere dedignantur, eisque se per naturam conditionem conferunt, sed per tumorem scientiae superponunt? Aequales quidem se iudicant extitisse nascendo, sed non aequales remansisse vivendo. Atque in eo quod aequales quasi vivendo jam non sunt, illud ad majus miraculum revocant, quod aequales nascendo fuerunt. Unde inflatus Eliu dicit: [Ecce & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum. Verum tamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.] Habent hoc etiam arrogantes proprium, quod prius quam dicant, mira se dicere semper exultant, & locutionem suam admirando praeveniunt: quia vel in acutis sensibus ipsa elatio quanta sit fatuitas, ignorant. Notandum quoque est, quod Paulus dum mire Hebraeos admoneret, adjunxit: Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum solasij: etenim per paucis & scripsi vobis, Eliu autem inania protulit, & quasi

24.

al. 7. 8

* al. si. Ientcr

19.

Lev. 13.

* al. In

mentis

quippe

audientium

semen

secutu-

ra cogi-

ta: onis

est, ad-

dicta &

qualitas

locutio-

nis: quia

dum per

autem

sermo

conci-

pitur,

cogita-

tio in

mente

genera-

ur. ms.

Vari-

can.

al. 17. c

al. 14. b

Gen. 2. b

16.

Hebr. 13.

V u

consolando subjunxit: [*Miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis*] Ille dicta sua verbum solatij: hic verò eloquentiam & miraculum vocat. Ecce quàm distincti saporē prodeunt fructuum ex diversâ radice cogitationum. Ille de magnis humiliter sentit, iste de minimis se inaniter erigit. Quid ergo inter hæc, nisi hoc solerter est inveniendum, quòd & ascensuri in imo se esse confiderant, & casuri semper in præcipiti stant? Salomone attestante, qui ait: *Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur*. Sequitur.

Prov.
18. e

Quòd superbi non tam consolari, quàm increpare desiderant.

CAPUT X.

Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi. Atque eandem vocem subjungens, ait: [*Mundus sum ego, & absque delicto immaculatus, & non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.*] Moxque contra hæc verba, quæ beatum Job dixisse narravit, sententiam suam proferens, ait: [*Hoc est ergo, in quo non es justificatus.*] Profectò beatus Job veraciter dixerat, quòd absque culpa fuerit flagellatus. Hoc enim ipse de se, quòd de illo ad diabolū Dominus dixit: *Commovisti me adversus eum, ut affligerem illum frustra*. Sed Eliu non credit, cessante culpa, potuisse eum etiam pro gratia flagellari. Nesciebat enim, flagellis ejus non deleri vitium, sed meritum augeri, & pro eo quòd sine delicto se dixerat flagellatum, hac eum sententia increpat, dicens: [*Hoc est ergo, in quo non es justificatus.*] Habent enim hoc arrogantes proprium, ut plus arguere appetant, quàm consolari: & quæque hominibus evenire cognoscunt, ex solis evenisse iniquitatibus arbitrentur. Nesciunt quippe occulta iudicia subtiliter querere, atque id quòd non intelligunt, humiliter perferunt: quia eos sæpe à secretis investigationibus iudiciorum Dei, ipsa scientiæ suæ elatio dejicit, dum extollit. Obstacle namque veritatis est tumor mentis: quia dum inflat, obnubilat. Qui & si quando scientiam videntur adipisci, quasi de quodam rerum cortice, & non de secretæ dulcedinis medulla pascuntur; micantibusque ingeniiis sæpe exteriora tantummodo attingunt, sed interni gustum saporis ignorant: videlicet foris acuti, sed intus cæci sunt. Neque id de Deo sentiunt, quòd dulce interius sapiat, sed quòd excussum exterius sonet. Qui etiam secreta quædam intelligendo percipiunt, eorum dulcedinem experiri non possunt: & si noverunt quomodo sunt, ignorant, ut dixi, quomodo sapiunt. Et fit plerumque, ut fortiter dicant, sed tamen juxta ea quæ dicunt, vivere nesciant. Unde bene quidam sapiens dixit: *Mibi autem det Deus, hæc dicere ex sententia*. Sententia quippe à sensu vocata est. Et recta quæ intelligit, non ex sola scientia, sed etiam ex sententia dicere appetit, qui nequaquam tantummodo sciendo dicere, sed sentiendo desiderat experiri quòd dicit. Sed mens arrogantium, dictorum suorum sensum non penetrat: quia ab interno gustu, recto iudicio in eos favores * redigitur, quos foris amat. Vera autem scientia afficit, non extollit: nec superbientes, quos repleverit, sed lamentantes facit. Quia quisque cum repletus fuerit, primo loco se scire appetit; & jam sui conscius, tantò per illam robustius sapit, quantò se infirmum in illa verius recognoscit; atque ampliore viam hujus scientiæ ipsa ei humilitas aperit: dumque imbecillitatem suam conspicit, ipsa ei cognitio secretorum sublimium absconditos sinus pandit: qua cognitione pressus, subtilior redditur, quò ad occulta rapiatur. Eliu ergo in flagellis beati Job, idcirco veracem ratio-

* el. redigitur.

Anem non invenit, quia eam querere humiliter nescit; & increpare potius quàm consolari paratior, dicit: [*Hoc est ergo, in quo non es justificatus.*] Notandum quoque est, quòd beatus Job in nervo pedem suum positum dixit, sed nequaquam mundum se hoc modo, quò ei objicitur, absque peccato, vel immaculatum, & sine iniquitate fuisse memoravit. Sed Eliu, dum cum austeritate studuit increpare quæ dicta sunt, mentiens addidit quæ dicta non sunt. Qui enim semper increpare appetunt, & numquam fovere, multa plerumque increpando mentiuntur. Nam ut arguere doctè videantur, fingunt nonnumquam quæ redarguant; & cum ipsi equino more in cursum suæ ostentationis inferveant, in subjectorum investigationibus ex factis sibi iniquitatibus campum parant. Sciendum præterea est, sicut & superius dixi, quòd arrogantes viri inflatis suis sermonibus sæpe fortia dicta permiscant, nec considerant aliquando quid * juvent, * al. vi. Eliu speciem tenet, qui non rectè viverè appetit, sed docere. Quia ergo sciens, sed arrogans loquitur, taceamus jam quòd tumidum vivit, & audiamus quòd solidum dicit. Post tunc itaque elationis verba, tandem scientiam suam ostendere inchoans, ait: [*Respondebo tibi, quòd major sit Deus homine.*] Dicatur fortasse ab aliquo: Quis istud vel cum non audit ignorat? Sed nimirum hæc sententia vilis creditur, si non ex ipsa intentionis suæ radice pensetur. Flagellato videlicet loquebatur, qui & percussionis verbera acceperat, & causas verberum nesciebat. Idcirco ergo intulit: [*Respondebo tibi, quòd major sit Deus homine.*] ut flagellatus homo considerans, quia illo major est Deus, in omne quòd patitur, ejus iudicio se postponat, cui se minorem esse non dubitat; & quòd à meliore patitur, justum credat, etiam si ejusdem justitiæ causas ignorat. Quisquis enim etiam pro peccato percussus esse inchoat, quò ferientis justitiam non accusat. Homo namque sub Deo est conditus, & ad conditionis ordinem redit, quando sibi æquitatem iudicis sui etiam quam non intelligit, anteponit. Bene ergo dicitur: [*Respondebo tibi, quòd major sit Deus homine.*] ut consideratæ potentia creatoris, deferreat tumor mentis per memoriam conditionis. Unde David propheta, cum percussionis pondere in excessum vocis erumpere cogere, ad considerationem conditionis suæ se recolligens, ait: *Obmutui, & non aperui os meum: quoniam tu fecisti me. Pensavit enim conditionis suæ ordinem, & justitiam percussionis invenit: quia qui benignè eum qui non erat, condidit, eum profectò qui erat, non nisi justè percussit. Sequitur.*

Quòd in Scriptura sancta semel dixit Deus quid quid expedit homini, nec singulis cogitationibus hominum per Prophetarum voces, vel Angelorum ministeria interrogatus respondeat.

CAPUT XI.

Adversus eum contendis, quòd non ad omnia verba responderis tibi. Semel loquitur Deus, & secundo id ipsum non reperit. Afflicti cordis est proprium, ut in omne quòd appetit, & tamen rerum ordinem contrarium sentit, si possit fieri, cur ita, vel non ita sit, divinis sibi responderi vocibus velit: ut Deum de cuncta rerum controversia consulat, & responsionis ejus cognita ratione conquiescat. Eliu autem prævidens, quòd Scripturam sacram Dominus conderet, ut in ea vel publicis vel occultis cunctorum questionibus responderet, ait: [*Adversus eum contendis, quòd non ad omnia verba responderis tibi. Semel loquitur Deus,*

& secundo idipsum non repetit.] Ac si diceret: Deus singularum cordibus privatis vocibus non responderet, sed tale eloquium construit, per quod cunctorum questionibus satisfaciat. In scripturæ quippe ejus eloquio, causas nostras singuli si requirimus, invenimus: nec opus est ut in eo quod specialiter quisque tolerat, responderi sibi divina voce specialiter querat. Ibi enim nobis omnibus in eo quod specialiter patimur, communiter respondetur: ibi vita præcedentium sit forma sequentium. Ut enim unum è pluribus proferamus: ecce dum passione aliqua vel molestia carnis afficimur, scire fortasse occultas causas passionis ejusdem vel molestiæ optamus, quatenus in eo quod patimur, ex ipsa rerum scientiâ consolemur. Sed quia de specialibus tentationibus nostris nequaquam nobis singulis specialiter respondetur, ad Scripturam sacram recurrimus. Ibi videlicet invenimus, quod Paulus carnis infirmitate tentatus, audivit: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* Quod idcirco illi in infirmitate propria dictum est, ne singillatim nobis omnibus diceretur. In Scriptura igitur sacra vocem Dei, afflicto Paulo, audivimus, ne cum fortasse affligimur, singuli audire eam privata consolatione quaereremus. Non ergo Dominus ad omnia verba nobis respondet: quia [semel loquitur, & secundo idipsum non repetit;] id est, in his quæ per Scripturam sacram ad patres nostros protulit, nos erudire curavit. Discant itaque sanctæ Ecclesiæ doctores, discant & arrogantibus, cum intra eam laborare quosdam pusillanimitate conspiciunt, quia nobis Deus ad verba omnia non respondet: quia [semel loquitur Deus, & idipsum secundo non repetit;] id est, cogitationibus vel tentationibus singularum non jam passim per prophetarum voces, non per angelica officia satisfaciunt: quia in Scriptura sacra quidquid potest singulis evenire, comprehendit; atque in illa per exempla præcedentium, etiam vitam sequentium informare curavit. Quamvis quod ait: [Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit;] hoc intelligi subtilius potest, quod Pater unigenitum consubstantialem sibi Filium genuit. Loqui enim Dei, est verbum genuisse. Semel autem loqui Dei, est Verbum aliud præter unigenitum non habere. Unde & aptè subditur: [Et secundo idipsum non repetit;] quia videlicet hoc ipsum Verbum, id est Filium, non nisi unicum genuit. Quod autem non ait, Locutus est, sed loquitur, non videlicet tempus præteritum, nec futurum ponens, liquet omnibus, quia Deo nec præteritum tempus congruit, nec futurum. Tantò ergo in eo quodlibet tempus ponitur libere, tantò nullum verè. Neque enim quodlibet libere dici poterat, si saltem unum propriè diceretur. Inde itaque dici in Deo tempus audaciter quodlibet licet, unde in eo dici propriè nullum licet. Verbum namque Pater sine tempore genuit. Et quis dignè fari queat illam ineffabilem nativitatem, quod de æterno natus est coæternus, quod existens ante sæcula genuit æqualem, quod gignente natus posterior non est? Quæ videlicet nos mirari possumus, sed intueri minime valeamus. Illius autem nativitatis vim jam mirari posse, aliquatenus videre est. Sed quomodo videmus, quod nequaquam comprehendimus? Est autem, quod de usu carnis trahere ad sensum spiritus debemus. Nam si quis in tenebris, clausis oculis, jaceat, atque ante eum subitum lucernæ lumen erumpat, clausi ejus oculi ipso adventu luminis feriantur, ut pateant. Cur ergo turbati sunt, si clausi nihil viderunt? Nec tamen aliquid perfectum fuit, quod videre clausi potuerunt. Nam si perfectè totum vidissent, cur aperti quærent quod viderent? Sic itaque sic sumus, cum de incomprehensibili nativitate intueri aliquid conamur. Eo ip-

S. Greg. Tom. I.

so enim, * quò fulgoris admiratione percutitur animus, & quasi videt quod videri non valet, velut in tenebris positus, vim lucis oculis clausis videt. Elii namque ait: [Semel loquitur Deus.] David verò Verbi unigeniti nativitatem intuens, ait: *Semel locutus est Deus.* Quia enim unigenitus Filius idem Verbum Patris & perfectione natus dicitur, & pro æternitate semper nasci perhibetur: sacra Scriptura liberè dicere de Deo consuevit, quia locutus est, & loquitur. In eo enim quòd perfectum Verbum genuit, & locutus est Pater: in eo autem quòd semper gignit, utique loquitur: quamvis hoc, quod perfectum diximus, propriè non dicamus. Neque enim quòd factum non est, propriè dicitur esse perfectum: sed ejus plenitudinem per quamdam angustiam nostræ locutionis exprimimus, sicut etiam de Patre Dominus dicit: *Estote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est.* Quia verò hæc divinæ naturæ secreta admiratio non facile occupatis per terrena desideria mentibus innotescit, aptè Dei locutio qualiter ad nos fiat, insinuat, dicens: [Per somnium in visione nocturna, quando irruis sopor super homines, & dormiunt in lectulo.]

Quòd in nocte vite presentis divina natura ad plenum non agnoscitur: & idipsum, quod quasi in caligine conspici potest, tunc demum videmus, cum ab hujusmodi mundi tumultuosa concupiscentia segregati, quasi clausis corporalibus sensibus, in quiete contemplationis divina dormimus.

CAPUT XII.

QUI est, quòd per somnium nobis locutio divinitatis innotescit, nisi quòd Dei secreta non cognoscimus, si in terrenis desideriis vigilemus? In somnio enim exteriores sensus dormiunt, & interiora cernuntur. Si ergo interna contemplari volumus, ab externa implicatione dormiamus. Vox videlicet Dei quasi per somnium auditur, quando tranquilla mente ab hujus sæculi actione quiescit, & in ipso mentis silentio divina præcepta pensantur. Cum enim ab externis actionibus mens sopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoscitur. Tunc verba Dei mens vivaciùs penetrat, cum ad se admittere curarum sæcularium tumultus recusat. Malè autem homo vigilat, quando eum sæcularium negotiorum æstus insolenter inquietat. Aurem quippe cordis terrenarum cogitationum turba, dum perstrepat, claudit: atque in secretario mentis, quantò minus curarum tumultuantium sonus compescitur, tantò amplius vox præsentis judicis non auditur. Neque enim perfectè homo sufficit ad utraque divisus: sed dum sic interiùs erudiri appetit, ut tamen interiùs implicetur; unde interiùs auditum aperit, inde interiùs obfuscescit. Moyses admixtus Ægyptiis, quasi vigilabat: & idcirco vocem Domini in Ægypto positus non audiebat. Sed extincto Ægyptio, postquam in desertum fugit, illic dum quadraginta annis deguit, quasi ab inquietis terrenorum desideriorum tumultibus obdormivit; atque idcirco divinam vocem percipere meruit: quia per supernam gratiam quantò magis ab appetendis exterioribus torpuit, tantò veriùs ad cognoscenda interiora vigilavit. Rursus Israëlitiçi populi turbis prælatas, ut legis præcepta percipiat, in montem ducitur, atque ut interna penetret, ab externis tumultibus occultatur. Unde & sancti viri qui exterioribus ministeriis deservire officij necessitate coguntur, studiosè semper ad cordis secreta refugiant; ibique cogitationis intimæ cacumen ascendant, & legem quasi in monte percipiunt; dum postpositis tumultibus actionum temporalium, in contemplationis suæ vertice supernæ voluntatis sententiam perscrutantur. Hinc est, quòd idem Moyses crebrò de rebus dubiis ad tabernaculum

V u ij

naculum redit, ibique secretò Dominum consulit, A & quid certi decernat, agnoscit. Relictis quippe turbis ad tabernaculum redire, est postpositus exteriorum tumultibus, secretum mentis intrare. Ibi enim Dominus consulitur, & quod foris agendum est publicè, intus silenter auditur. Hoc quotidie boni rectores faciunt, cum se res dubias discernere non posse cognoscunt, ad secretum mentis, velut ad quoddam tabernaculum revertuntur; divinaque lege perspecta, quasi coram posita Arca Dominum consulunt; & quod prius intus tacentes audiunt, hoc foris postmodum agentes innotescunt. Ut enim exterioribus officiis inoffensè deserviant, ad secreta cordis recurrere incessabiliter curant: & sic vocem Dei quasi per somnium audiunt, dum in meditatione mentis à carnalibus* motibus abstrahuntur. B
 Hinc est, quòd sponsa in Canticis canticorum sponsi vocem quasi per somnium audierat, quæ dicebat: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Ac si diceret: Dum exteriores sensus ab huius vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente vivaciùs interna cognosco. Foris dormio, sed intus cor vigilat: quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo. Bene ergo Eliu ait, quia per somnium loquitur Deus: atque aptè subdidit, [*In visione nocturna.*] Nocturna enim visio apparere contemplatione mentis sub quibusdam imaginibus solet. In diurna autem luce certius cernimus, in nocturna verò visione cunctanter videmus. Et quia sancti omnes quamdiu in hac vita sunt, divinæ naturæ secreta, quasi sub quadam imaginatione conspiciunt, quia videlicet necdum sicut sunt, ea manifestius contemplantur, bene Eliu postquam dixit, Deum nobis per somnium loqui, subdit: [*In visione nocturna.*] Nox quippe est vita præsens, in qua quamdiu sumus, per hoc quòd interna conspiciamus, sub incerta imaginatione caligamus. Propheta namque ad videndum Dominum quadam se premi caligine sentiebat, dicens: *Anima mea desideravit te in nocte.* Ac si diceret: In hac obscuritate vitæ præsentis videre te appeto, sed adhuc infirmitatis nubilo circumscribor. David quoque huius noctis caliginem videns, claritatem veri luminis prætolatus ait: *Mane adstabo tibi, & videbo.* Adhuc ergo in nocte minus se videre conspiciit, qui ad videndum Deum futurum mane concupiscit. Quia vero, ut diximus, ab exteriori actione cessare, dormire est, bene Eliu subdit: [*Quando irruit sopor super homines.*] Quia autem sancti viri cum exteriori actioni non deserviunt, intra mentis cubilia conquiescunt, aptè subjungit: [*Et dormiunt in lectulo.*] Sanctis enim viris dormire in lectulo, est intra mentis suæ cubile quiescere. Unde scriptum est: *Exultabunt sancti in gloria, latrabuntur in cubilibus suis.* Dicitur ergo, quòd [*semel nobis loquitur Deus per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo.*] quia nimirum tunc secreta divinitatis agnoscimus, cum ab huius mundi tumultuosa concupiscentia intra mentis nostræ cubilia segregamur. Quia verò, ut sæpe jam diximus, aurem cordis tumultus secularium negotiorum claudit, & quies secretæ considerationis aperit, aptè subjungit: [*Tunc aperit aures vivorum, & erudiens eos instruit disciplina.*] Cum enim ab exterioribus actionibus sopiuntur, aperta aure interni examinis causas audiunt. Qui dum subtiliter vel flagella publica, vel judicia occulta considerant, semetipsos afficere flendo non cessant. Unde bene dictum est.

Quòd quatuor modis in compunctione afficimur.

CAPUT XIII.

ET erudiens eos instruit disciplina:] quia considerantj menti, & sese per pœnitentiam lacerant.

ti, quasi quadam plagæ percussiois sunt lamenta compunctionis. Unde etiam Salomon rectè vim percussiois utriusque conjungens, ait: *Livor vulneris abstergit mala, & plaga in secretioribus ventris.* Per livorem quippe vulneris, disciplinam infiruat corporeæ percussiois. Plagæ verò in secretioribus ventris, sunt interna mentis vulnera, quæ per compunctionem fiunt. Sicut enim venter cibus repletus extenditur: ita mens pravis cogitationibus dilatata subleatur. Abstergunt igitur mala, & livor vulneris, & plagæ in secretioribus ventris: quia & disciplina exterior culpas diluit, & extensam mentem compunctio pœnitentiæ ultione transfigit. Sed hoc inter se utraque hæc differunt; quòd plagæ percussiois dolent, lamenta compunctionum sapiunt. Illæ affligentes cruciant: ista reficiunt, dum affligunt. Per illas in afflictione mœror est: per hæc in mœrore lætitia. Quia tamen ipsa compunctio mentem lacerat, eandem compunctionem non incongruè disciplinam vocat. Quatuor quippe sunt qualitates, quibus iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur: cum aut malorum suorum reminiscitur, considerans ubi fuit: aut iudiciorum Dei sententiam metuens, & secum querens, cogitat ubi erit: aut cum mala vitæ æternæ solerter attendens, mœrens considerat ubi est: aut cum bona supernæ patriæ contemplantur, quæ quia necdum adipiscitur, lugens conspiciit ubi non est. Malorum suorum Paulus meminerat, & ex eis se, in quibus fuerat, affligebat, cum diceret: *Non sum dignus vocari Apostolus; quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Rursum divinum iudicium subtiliter pensans, in futuro malè esse metuebat, dicens: *Castigo corpus meum, & servituti subijcio; ne forè aliis predicans, ipse reprobus efficiar.* Rursum mala præsentis vitæ pensabat, cum diceret: *Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino.* Et: *Video aliam legem in membris meis rem pugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.* Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et rursum bona æternæ patriæ considerabat, dicens: *Videmus nunc per speculum in enigmate; tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Atque iterum: *Sci- mus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quòd adificationem ex Deo habebimus, domum non manufactam, æternam in calis.* Cujus domus bona intuens, Ephesius dicit: *Ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credidimus.* Mala vitæ præsentis beatus Job considerans, ait: *Tentatio est vita humana super terram.* Unde David quoque ait: *Versa vanitas omnis homo vivens.* Et quamquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vanè conturbabitur. Qui rursum æternam patriam contemplantur, & hæc mala pensans, in quibus erat, atque illa bona considerans, in quibus adhuc non erat, ait: *Heu me, quia in colatus meus prolongatus est.* Et, *Ego dixi in pavore meo: proëctus sum à vultu oculorum tuorum.* Subleatus in ecclasi, quòd nostri interpretes pavorem * non propriè vocaverunt, à vultu oculorum Dei vidit se esse projectum. Post interni quippe luminis visionem, quæ in ejus anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, ad semetipsum rediit: & cognitione percepta, vel quibus illic bonis deesset, vel quibus malis hic adesset, invenit. Neque enim quis præsentis vitæ mala, sicut sunt, conspiciere prævalet, si bona æternæ patriæ per contemplationis gustum contingere necdum valet. Unde & à vultu oculorum Dei projectum se esse cognovit. Subleatus quippe vidit, quòd se hic videre non posse, ad se relapsus ingemuit. Perfectam scilicet animam ista compunctio afficere familiaris solet, quia omnes imaginationes corporeas insolenter sibi ob-

viantes discutit, & cordis oculum figere in ipso radio incircumscriptæ lucis intendit. Has quippe figurarum corporalium species, ad se intus ex infirmitate corporis traxit. Sed perfectè compuncta hinc summopere invigilat; ne cum veritatem quærir, eam imaginatio circumscripta visionis illudat: cunctasque sibi obvias imagines respuit. Quia enim per illas infra se lapsa est, sine illis super se ire conatur: & postquam per multa indecenter sparsa est, in unum se colligere nititur: ut si magna vi amoris prævaleat, esse unum atque incorporum contempletur. Unde aliquando ad quamdam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, ac raptim aliquo modo ardenti spiritu afflata renovatur: tantoque magis inhiat, quanto magis, quod amet, degustat: atque hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrinsecus sentit: quia videlicet ejus amore dulcedinis sibi coram se viluit: & postquam hanc utcumque percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset invenit. Cui inhære conatur, sed ab ejus fortitudine, sua adhuc infirmitate repellitur; & quia ejus munditiæ contemperi non valet, flere dulce habet, sibi que ad se cadenti infirmitatis suæ lacrymas sternere. Neque enim mentis oculum potest id quod intra se raptim conspexerit, figere; quia ipso vetustatis suæ usu deorsum ire compellitur. Inter hæc anhelat, aestuat, super se ire conatur: sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur. Quia ergo sic affecta anima contra semetipsam grave certamen tolerat, & quia omnis hæc de nobis controversia, cum nos afficit, affligit; quamvis delectatione permixta non modicum dolorem parit: Eliu postquam dixit Deum nobis per somnium loqui, & locatione ejus nostras aures aperiri, non immeritò eandem apertionem aurium disciplinam vocat: quia eò magis nos afficiendo contemnit, quò magis ad nos per occultam ejus inspirationis gratiam internæ intelligentiæ fonus erumpit. Neque enim fletet extrinsecus quisque quod est, si non intrinsecus potuisset sentire quod nondum est. Namque cum nosmetipsos inspicimus bene conditos, sed ad persuasionem diabolicam pestifera consensione deceptos, in nobismetipsis attendimus aliud esse quod fecimus, aliud quod facti sumus; conditione nos integros, sed culpa vitiatos. Proinde compuncti appetimus vitare quod fecimus, ut ad id quod facti fuimus, reformemur. Unde & ap-
 22. *sequitur: [Ut avertat hominem ab his que fecit, & liberet eum de superbia.]* Quid enim homo de seipso, nisi peccatum fecit? Et scriptum est: *Initium omnis peccati superbia.* Bene ergo dicitur, quia homo cum ab his que fecit avertitur, de superbia liberatur. Contra conditorem quippe superbire, est præcepta ejus peccando transcendere: quia quasi à se jugum dominationis ejus excutit, qui per inobedientiam subesse contemnit. At contra, qui id quod fecit, vitare appetit, id quod à Deo factus est, recognoscit: & ad conditionis suæ ordinem humiliter redit, dum sua opera fugiens, talem se esse, qualis à Deo factus est, diligit. Quia verò per hanc intelligentiam gloria sempiterna recipitur, supplicia æterna vitantur, aptè subjungitur.

Quòd de corruptione transeunt ad gladium, qui de peccato ad supplicia rapiuntur.

CAPUT XIV.

Eruens animam ejus de corruptione, & vitam illius, ut non transeat in gladium.] Omnis quippe peccator ab hac corruptione vitiorum illuc ad gladium compellitur transire ponarum: ut unde hinc iniquè delectatus est, inde illic justè crucietur. Notandum est ergo, quòd Deus nobis per somnium loquens, prius nos à corruptione, & postmodum à gladio liberat: quia nimirum illius vitam illic eri-

Apit ab ultione supplicii, cujus hinc mentem subtrahit à delectatione peccati. Neque enim illic habet quod formidare debeat de gladio sententiæ, quem hic post emendationem suam pollutio non corruperit culpæ. Bene ergo dicitur: *[Eruens animam ejus de corruptione, & vitam illius, ut non transeat in gladium.]* De corruptione namque ad gladium transire, est post peracta vitia ad toleranda supplicia pervenire. Sequitur.

Quòd occulto Dei judicio agitur, ut in cujusque ordinis loco, in cujusque secreti recessu, homo sine tentationibus non vivat: & plerumque quòd sibi ad requiem parat, mutetur in perturbationem.

CAPUT XV.

In crepat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa ejus marcescere facit.] In Scriptura sacra lectus, sive grabbatus, seu stratum, aliquando voluptas carnis, aliquando repausatio in bonis operibus, aliquando requies temporalis accipitur. Quid est enim quòd in Evangelio, sanato cuidam Dominus dicit: *Surge, tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam.* & vade in domum tuam: nisi quòd per grabbatum voluptas corporis designatur? Et jubetur utique ut hoc sanus portet, ubi infirmus jacuerat: quia nimirum omnis, qui adhuc vitiis delectatur, infirmus jacet in voluptatibus carnis. Sed sanatus hoc portat, ubi infirmus jacuerat: quia divino adjutorio ereptus à vitiis, ejusdem carnis contumelias postmodum tolerat, in cujus prius desiderii requiescebat. Rursum per lectum vel stratum repausatio in bonis operibus designatur. Unde in Apostolorum Actibus Petrus Apostolus dicit: *Aenea, sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi.* Quid est dicere, *surge*; nisi mala, quæ perpetrasti, derelinque; Et quid est dicere, *sternere tibi*; nisi mercedis causas, in quibus requiescere debeas operare? ut & deferat surgendo quæ fecit, & inveniat sternendo quod fecerit. Quod utrumque Propheta breviter comprehendit, dicens: *Declina à malo, & fac bonum.* Declinare quippe à malo, est ab eo quo jacuit surgere: bonum verò facere, est mercedis opera, in quibus requiescere debeat, præparare. Qui enim declinat à malo, sed bona adhuc non facit; surrexit quidem ab eo quo jacuit, sed ubi requiescere debeat, nondum stravit. Et rursum lectus vel stratum, requies temporalis accipitur, sicut scriptum est: *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Cum enim quisque curis sæcularibus fatigatus, deserere per divinam gratiam hujus mundi itinera laboriosa compungitur, cogitare solet quomodo præsentis vitæ desideria fugiat, & ab ejus laboribus requiescat: sibi que mox desideratæ quietis ordinem quærir, & velut quoddam stratum, sic à cunctis laboribus cessationis locum invenire concupiscit. Sed quia in hac vita adhuc homo positus, in cujuslibet ordinis loco, in cujuslibet secreti recessu vivere sine tentationibus nullatenus potest; plerumque in id quod ad requiem construitur, major dolor tentationis invenitur. Unde rectè per Prophetam dicitur: *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Ac si diceret: Omne quod hinc sibi paravit ad requiem, hoc ei mutasti occulto judicio ad perturbationem. Quod pio quidem Dei consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe est vita præfens, qua ad patriam tendimus: & idcirco hinc occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Solent etenim nonnulli viatores, cum amœna fortasse in itinere prata conspiciunt, pergendi moras innectere, & à cæpti itineris rectitudine declinare; eorumque gressus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus hujus mundi iter asperum facit: ne, dum quisque vitæ præsentis re-

quie, quasi amēnitate viæ pascitur, magis cum diu pergere, quam citius pervenire delectet: ne, dum oblectatur in via, obliviscatur quod desiderabat in patria. Quia ergo in hac vita omnis nostra, quam fortasse paravimus, requies turbatur, recte dicitur: [*Increpat quoque per dolorem in lectulo*:] id est, in præsentis vitæ requie vel tentationis nos stimulis, vel flagelli afflictione conturbat. Nam sæpe humanus animus quamlibet brevi tempore sine tentatione in bonis studiis fuerit, mox de eisdem studiis, in quibus quiescendo se exerit, de ipsis virtutibus, quibus multiplicari nititur, dum proficere se sentit, elevatur. Unde pio rectoris nostri moderamine impulsu tentationis afficitur, ut in eo ipsa profectus sui elatio comprimatur. Quapropter postquam dixit: [*Increpat quoque per dolorem in lectulo*.] aptè subjunxit

Quod tentationum profectus sit, cum infirmitatem nostram recolimus, & cognoscimus quid divino munere possimus, & quid ex nobis sumus.

CAPUT XVI.

ET omnia ossa eius marcescere facit.] Ossa in Scriptura sacra virtutes accipimus, sicut scriptum est: *Dominus custodit omnia ossa eorum, unum ex eis non conteretur*. Quod utique non de ossibus corporis, sed de viribus dicitur mentis. Nam certè novimus, quòd & multorum Martyrum corporaliter ossa contracta sunt: & persecutores Domini, latronis illius, cui dictum est: *Hodie mecum eris in paradiso*: sicut latronis alterius in cruce crura fregerunt. Cum ergo increpat per dolorem in lectulo, omnia ossa facit marcescere: quia cum in ea requie, quam nobis ab hoc sæculo præparamus, flagello tentationis afficimur, qui fortasse de virtutibus nostris inflari potuimus, cognitæ infirmitatis nostræ tædio extenuamur. Cum enim sicut cupimus ad Deum proficimus: si profectum nostrum tentatio nulla pulsaret, alicujus nos fortitudinis esse crederemus. Sed quia nobiscum superna dispensatione agitur, ut infirmitatis nostræ quia proficientes obliviscimur, tentati recolamus: & in profectu nostro quid de divino munere, & in tentatione cognoscamus quid de propriis viribus sumus. Quæ nos profectò tentatio ad plenum raperet, nisi protectio superna servaret. Sed pulsati, nec frangit: impellit, nec movet: quatit, nec dejicit: ut de nostra infirmitate sentiamus esse quòd quatimur, & de divino munere esse quòd stamus. Et quia sæpe anima alicujus boni sibi conscia, cum virtutes suas sibi ad memoriam revocat, quadam delectatione pascitur, & quasi gratulatione propriæ plenitudinis impinguatur; bene dicitur, quòd tentatione pulsante marcescunt ossa: quia dum propria infirmitas tentatione interrogante cognoscitur, omnis illa nostrarum virium, velut pinguis viridisque gratulatio, subito anxietatis merore siccatur: & qui nos alicujus esse momenti bona nostra pensando credidimus, pulsati paulò amplius perituros nos jam jamque formidamus. Tunc omne bonorum nostrorum gaudium vertitur in pavorem pœnarum. Tunc iniquos nos esse deprehendimus, qui sanctos paulò antè credebamus. Tabescit mens, stupent oculi: omne quod prius prosperum aridebat, evanescit: lux ipsa fustidio est, & solæ se in animo tenebræ meroris effundunt: nihil quod delectet aspicitur, triste est quicquid occurrit. Unde & aptè sequitur.

Quod homini in tentationibus constituto præsentis vitæ dulcedo amare scit; & nihil aliud quam gemere & flere delectat.

CAPUT XVII.

A Bominabilis ei si in vita sua panis, & anima illius cibis ante desiderabilis.] Ac si aptè di-

cat: Afflicta mens sibi in amaritudinem verti considerat quicquid se antea blandè libenterque satiat. In Scriptura enim sacra panis aliquando ipse Dominus, aliquando hæreticorum prædicatio, aliquando subsidium vitæ præsentis, aliquando jucunditas humanæ delectationis accipitur. In pane Dominus signatur, sicut ipse in Evangelio dicit: *Ego sum panis vivus, qui de celo descendi*. Rursum per panem gratia doni spiritualis accipitur, sicut per Prophetam dicitur: *Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est*. Quid est enim obturare aures suas, ne audiat sanguinem, nisi peccatis suadentibus, quæ de sanguine & carne nascuntur, non præbere consensum? Et quid est, ne malum videat, oculos claudere, nisi omne quod rectitudinè adversum est, non approbare? Iste in excelsis habitabit: quia quamvis eum adhuc caro in inferioribus retinet, mentem jam in sublimibus fixit. Munimenta saxorum sublimitas ejus: quia qui objecta desideria terrena conversationis calcat, ad supernam patriam per præcedentium patrum exempla se sublevar. Et quia per contemplationis donum gratia spiritali satiat, aptè subjungitur: *Panis ei datus est*, id est, refectionem spiritualis gratiæ percipit, quia se à bonis infimis caelestia sperando suspendit. Hinc etiam de sancta Ecclesia per David Dominus dicit: *Pauperes ejus saturabo panibus*: quia in illa mentes humilium positæ, spirituum limum implentur refectione donorum. Rursum per panem, divine doctrinæ eruditio designatur, sicut per Prophetam dicitur: *Qui habitatis in terra Austri, cum panibus occurrere fugienti*. In terra quippe Austri habitant, qui in sancta Ecclesia positi, superni Spiritus charitate persistant. Fugit autem, qui hujus mundi mala evadere concupiscit. Qui ergo in terra Austri habitat, fugienti cum panibus occurrat: id est, is qui jam sancto Spiritu intra Ecclesiam plenus est, cum qui mala sua evadere nititur, eruditionis alloquio consoletur. Fugienti scilicet cum panibus occurrere, est metuendi æterna supplicia doctrinæ sacra cæcas offerre: & modò tumorem terrore comprimere, modò pavorem exhortatione refovere. Quia panis, refectionem Scripturæ sacre non inconvenienter accipitur, per eundem Prophetam Judæis solam litteram servantibus dicitur: *Quare appenditis argentum, & non in panibus?* Ac si diceret: Pensatis sacra eloquia, sed non in refectione: quia dum solam litteræ speciem custoditis, de spiritali intelligentia pinguedinem internæ refectionis amittitis. Unde illic aptè subjungitur: *Et laborem vestrum non in saturitate*. Rursum per panem, hæreticorum prædicatio designatur: sicut per Salomonem mulier hæretica ecclesiæ typum gestans, & stultos convocans, dicit: *Panes occultos libenter edite*. Vel, sicut in nostra translatione scriptum est: *Aqua furiva dulcior est, & panis absconditus suavior*. Sunt enim nonnullæ hæreses, quæ aptè metuunt prædicare quod sentiunt, & apud infirmorum mentes verba sua tantò magis condiunt, quantò quasi amplius reverenter abscondunt. Unde non immerito dicitur: *Panes occultos libenter edite*. Miseris enim cordibus occulta hæreticorum verba eò magis sapiunt, quòd cum reliquis communiter non habentur. Rursum per panem, subsidium præsentis vitæ accipitur, sicut Jacob ad Labam transiens, ait: *Domine Deus, si dederis mihi panem ad manducandum, & vestem ad indendum*. Et sicut in Evangelio Dominus turbis se sequentibus dicit: *Queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis*. De septem enim panibus fuerant satiati. Et per eorum personam Dominus illos intra sanctam Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Domini-

propinquant, non in eisdem ordinibus virtutum A
merita, sed subsidia vitæ præsentis exquirunt: nec
cogitant quid vivendo imitari debeant, sed quæ
compendia percipiendo fatiuntur. Satiatos quippe
de panibus Dominum sequi, est de sancta Ecclesia
temporalia alimenta sumpsisse. Et non pro signis est
Dominum, sed pro panibus querere, ad religionis
officium non pro augendis virtutibus, sed pro re-
quirendis subsidiis inhiare. Rursum per panem,
jucunditas humanæ delectationis accipitur. Unde
Hieremias propheta dum synagogæ perditos mores
desereret, dixit: *Omnis populus ejus gemens & qua-
rens panem; dederunt pretiosa quæque pro cibo ad re-
foecillandam animam.* Gemens enim populus querit
panem, dum prava hominum multitudo affligitur,
quia non ad votum de præsentis vitæ jucunditate B
fatiatur. Sed & pretiosa quæque pro cibo dat: quia
virtutes mentis in appetitum delectationis transfor-
riâ inclinat. Et refoecillare animam nititur: quia per-
versis suis desideriis satisfacere conatur. Unde bene
mox ex voce illic electæ multitudinis subdit: *Vide
ibid. Domine, & considera, quia facta sum vilis.* Vilis
quippe plebs Dei efficitur, quando pravorum num-
mero crescit, in eis non summa & cælestia, sed
abjecta & terrena sectatur. Eliu itaque, quid aliud
panem, quàm præsentis vitæ delectationem vocat?
Qui postquam vim tentationis expressit, illico sub-
didit: *[Abominabilis ei fit in vita sua panis, & ani-
ma illius cibus ante desiderabilis:]* quia videlicet
omne quod prius de ipsa prosperitate vivendi dul-
ce sapiebat, postmodum per vim tentationis ama-
rescit. Nonnumquam verò quidquid gaudii, quid-
quid virtutis favere videbatur, subito in pavore
tentationis amittitur, & quasi evacuatus eisdem
virtutibus tristis animus solo mæore possidetur.
Cum enim paulò vehementius impulsu tentationis
afficitur, quia exere vim solite fortitudinis non
valet, eam jath velut perditam dolet: seque ex se va-
cuum sentiens, infirmitatem suam ex ipsa sua ina-
nitate recognoscit. Unde ab omni mox jucunditate
quasi frangitur: & escas prioris lætitiæ respuens,
eo quem solum libenter appetit, luctu satiatur. U-
nusquisque enim cum sibi bene vivendi prosperitas
arritet, hilarescit: atque ipsa hilaritas animum ve-
lut desiderabilis cibus reficit. Sed cum tentatione
paulò amplius imminente pulsatur, à mente ejus per
mæoris fastidium, gaudium omne respuitur, quæ
prius eodem gaudio quasi satiata lætabatur. Quia
igitur homo tentatus, ab ore cordis omnem cibum
respuit delectationis, nihilque ei aliud
quàm semetipsum & cognoscere & flere delectat,
bene dicitur: *[Abominabilis ei fit in vita sua panis,
& anima illius cibus ante desiderabilis.]* Sed sicut
superius diximus, idcirco moderamine occultæ dis-
pensationis ita tentari permittitur, ut qui ex di-
vino munere in virtute proficimus, etiam quid sum-
mus ex propria infirmitate, memoremur: & qui
ex perceptione muneris opera virtutis inferimus,
ex infirmitatis nostræ memoria sacrificium humi-
litaris offeramus. Aliquando autem post profectum
virium non solum tentant vitia, sed etiam flagella
castigant. Cum autem tentamur vitiis, pia dispen-
satione nobiscum agitur, ne his virtutibus, quibus
proficimus, extollamur. Cum verò flagellis atteri-
mur, malis increpantibus admonemur, ne mundo
blandiente seducamur. Vitia dum nos tentant, pro-
ficientes in nos virtutes humiliant: flagella dum
tentant, surgentes in corde hujus mundi voluptates
eradicant. Per tentantia vitia discimus, quid
de nobis sumus: per ferientia flagella cognoscimus,
quid de hoc mundo fugiamus. Per illa restringi-
mur, ne intrinsicè extollamur: per ista compri-
mimur, ne quid extrinsecus appetamus. In hac ergo
vita dum sumus, & flagellis atteri, & aliquan-
do tentari vitiis necesse est. Sive enim in laboribus

flagellorum, seu in certamine vitiorum, non so-
lùm nobis nostra infirmitas innoscit, sed etiam
in quanta virtute profecerimus, agnoscimus.

*De utilitate tentationis: & quòd in adversis magis
se agnoscat homo, quam in prosperis.*

CAPUT XVIII.

Nemo quippe vires suas in pace cognoscit. Si 28:
Nem bellâ defunt, virtutum experimenta non
prodeunt. Improvidus miles est, qui fortem se in
pace gloriatur. Quia ergo sæpe virium merita per
flagellorum adversa patefiunt, aptè Eliu subjungit,
dicens, *[Tabescet caro illius, & ossa quæ testâ fue-
rant, nudabuntur.]* Cum enim flagellis preme-
tus omnis exterior voluptas atteritur, internæ for-
titudinis ossa nudantur. Quid autem hoc loco car-
nis nomine, nisi ipsa delectatio carnalis accipitur?
Vel quid per ossa, nisi virtutes animæ designantur?
Tabescit ergo caro, & ossa nudantur: quia dum
flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur,
ea quæ dudum quasi sub carne latuerant, virtutum
fortia patefiunt. Nemo quippe quantum profece-
rit, nisi inter adversa cognoscit. Cum enim adfunt
prospera, cerni virium documenta non possunt.
Unde aliàs scriptum est: *In die mandavit Dominus
psal. 41. misericordiam suam, & nocte declaravit:* quia videlicet
unusquisque superni doni gratiam in tranquillitate
quietis percipit: sed quantum perceptor, in adversi-
tate perturbationis ostendit. Tabescat ergo caro, ut
nudentur ossa. Feriamur paternis* perturbationibus,
ut quantum proficimus, agnoscamus. Flagellis enim
Domini, pinguedo carnalis delectationis atteritur:
sed virtutum nostrarum ossa patefiunt. Decus no-
strum exterius ipsa hujus mundi adversitate fœda-
tur: sed quid in nobis intrinsicè latebat, ostendi-
tur. Cælis namque Apostolis denunciatum est, ne
loquerentur ultrâ in nomine Jesu: sed magna exul-
tatione gavisi sunt, quòd digni habiti sunt pro no-
mine Jesu contumeliam pati; suisque adversariis
cum fiducia responderunt: *Obedire oportet Deo ma-
gis quàm hominibus.* Ecce inter adversa validius fi-
dei robur emicuit; ecce concisa est integritas car-
nium, sed patefacta sunt ossa virtutum. Hinc de eis
per Sapientiam dicitur: *Deus tentavit illos, & in-
venit illos dignos se.* Tentati sunt quippe adversita-
te plagarum, sed digni inventi sunt nudatione of-
fium. Nam quia hæc eorum illa tentatio est, quæ ex
flagellis adhibetur, illic aptè declaratur, dum se-
quitur: *Tanquam aurum in fornace probavit illos,
& quasi holocausti hostiam accepit illos.* Quia ergo
unusquisque vires non nisi per adversa patefiunt,
bene dicitur: *[Tabescet enim caro eius, & ossa quæ
testâ fuerant, nudabuntur.]* Tabescit enim caro,
dum omne quod fluxum infirmumque est, flagellis
atteritur. Nudantur ossa, dum per hæc in nobis
etiam quod validum later aperitur. Quia verò, si-
cut & superius dictum est, in ipsa adversitate ten-
tationis non solum deregitur robur fortitudinis,
sed etiam cognoscitur infirmitas humanitatis: &
tentatus quisque ostendit quidem quantum de Deo
profecerit, sed in ipsis flagellorum afflictionibus
etiam quantum de semetipso sit infirmus, agnos-
cit; quia non tantummodo nudantur ossa, sed etiam
tabescit caro; aptè subjungitur.

*Quòd qui tentantur, corruptioni & mori appropin-
quant, nisi per Dei gratiam liberentur, quæ utili-
tèr plerumque se subtrahit, & quàm nihil sit homo
sine illa, ex propria infirmitate intelligit.*

CAPUT XIX.

Apropinquabit corruptioni anima ejus, & vita
illius mortiferis. Tentati enim unusquisque
justi anima corruptioni appropinquare dicitur,

quando ne eam virtus possit extollere, per flagella compellitur quid sit ex propria infirmitate sentire. Corruptioni videlicet appropinquet; quia ex suis se viribus perditioni proximum non ignorat: ut hoc quod à perditione longè est, non sibi, sed Domino tribuat. Appropinquet verò mortiferis: quia ex infirmitate carnis proximum se peccatis mortem ferentibus respicit: à quibus divino munere tantò magis longè sit, quantò se eis proximum ex suis meritis deprehendit. Per contemplationem conditionis suæ David corruptioni appropinquaret, cum dicebat: *Memento Domine, quod pulvis sumus: homo sicut fennum dies eius.* Per contemplationem quoque infirmitatis propriæ Paulus mortiferis appropinquaret, cum dicebat: *Videō aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Corruptioni ergo & mortiferis appropinquare, est considerata infirmitate humanitatis suæ, peccatorem se ex suis meritis cernere, atque apud se arrogantiam ex propriis viribus non habere. Quid enim sumus, si à conditoris nostri protectione deseramur? Quæ nimirum protectio minis necessaria creditur, si semper habeatur. Sed utiliter plerumque subtrahitur, ut sibimetipsi homo quàm sine illa nihil sit, ostendatur. Manus igitur Dei aliquando nos nobis per adversa insinuat, quæ etiam nescientes nos in prosperis portat. Qua destituti dum cadere incipimus, & tamen adjuti retinemur: & doctrina fit quòd in lapsu trepidamus, & custodia quòd in statu permanemus.

1. sal.
102. c

Rom. 7. d

A Nemo ergo se alicujus virtutis æstimet, etiam cum quid fortiter potest: quia si divina protectio deserat, ibi repente enerviter obruitur, ubi se valenter stare gloriabatur. Quid est enim, quòd vir Dei contra altare Samariæ ad prophetandum directus, præfente rege auctoritatem liberæ vocis exercuit, ejusdemque regis extensum brachium in rigorem * miserabiliter adstrinxit, quod tamen mox misericorditer salutem restituit? Cujus in domo invitatus comedere noluit: quia ne in via comederet, prohibitionis Dominicæ præcepta servavit. Qui tamen in eadem via & seductus comedit, & pastus interit. Qua in re quid subtili consideratione colligimus, quid, ut ita dixerim, formidandum suspicamus: nisi quòd forsitan, quia apud semetipsum tacitus, pro præceptis Dominicis regem se contempsisse gloriabatur, ab interna mox soliditate quasiatus est: & inde ei in opere culpa subrepsit, unde gloria in corde surrexit: ut prophetæ falsi verbis deceptus disceret, quia nequaquam propriæ fortitudinis fuerit, quòd regis verbis restitisset. Bene autem ex ejus ore mortis sententiam accepit, cuius seductione à vitæ præcepto deviauit: ut inde pœnam veraciter sumeret, unde culpam negligenter admisisset. Quia igitur unumquemque electum suum divina gratia tunc magis erudiendo custodit, cum quasi percutiens deserit, dicatur rectè: [*Appropinquabit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.*] ut quòd se suis viribus vicinum morti per adversa considerat, eò in cunctis quæ fortiter egerit, ad divinæ spei munimen fugiens solidius vivat.

3. Reg. 11.

* al.
mirabiliter

SANCTI GREGORII MORALIS EXPOSITIONIS IN BEATVM IOB, LIBER VIGESIMVS QVARTVS.

CAPUT PRIMVM.

LIU vim supernæ dispensationis insinuans, de electi uniuscujusque percussione intulit, dicens: [*Appropinquabit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.*] Et dum tentatum hominem demonstrat unum, in qua tentatione sit positum humanum genus ostendit universum: dumque narrat quid specialiter agatur in singulis, liquidò intimat quid generaliter agatur in cunctis. Sic enim tentationem expreflit quorundam, propriè singulorum, ut possit intelligi & universaliter omnium. Cunctum quippe electorum genus in hac vita hujus tædio laboris afficitur. Unde & mox huic generali pestilentia generale subintulit remedium medicinae, dicens.

Quod Christus, magni consilii angelus, similis nobis, locus est equitatem, homo pro hominibus interpellans: & impetravit indulgentiam, exauditus pro sua reverentia.

CAPUT II.

SI fuerit pro eo angelus loquens unum de similibus, ut annunciet hominis equitatem, miserabitur ejus,] Quis enim est iste angelus, nisi ille qui per Prophe-

Dtam dicitur magni consilii angelus? Quia enim Græca lingua evangelizare, denunciare dicitur: semetipsum nobis annuncians Dominus angelus vocatur. Et bene ait: [*Si fuerit pro eo angelus loquens,*] quia, sicut ait Apostolus, etiam interpellat pro nobis. Sed quid pro nobis loquatur, audiamus: [*Unum de similibus.*] Mos medicinae est, ut aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curet. Nam sæpe calida calidis, frigida frigidis: sæpe autem frigida calidis. calida frigidis sanare consuevit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster, tantisque nos inveniens languoribus pressos; quiddam nobis simile, & quiddam contrarium apposuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores justus: concordavit nobis veritate naturæ, sed discrepavit à nobis rigore justitiæ. Vitiosus enim homo corrigi non poterat nisi per Deum. Videri autem debuit, qui corrigebat: ut præbendo imitationis formam, antea malitiæ mutaret vitam. Sed videri ab homine non poterat Deus, ergo homo factus est, ut videri potuisset. Justus igitur atque invisibilis Deus, apparuit similis nobis homo visibilis: ut dum videretur ex simili, curaret ex justo: & dum veritate generis concordat conditioni, virtute artis obviaret ægritudini. Quia ergo in carne veniens Dominus, non

Esa. 9. b
Isaia
lxix.

Rom. 8. g

24

non